

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ ZA 2023 ROK

Lublin, czerwiec 2024

Spis treści

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ ZA 2023 ROK.....	1
Słowniczek skrótów	3
Wprowadzenie.....	4
1. Sytuacja demograficzno - społeczna w województwie lubelskim.....	6
1.1. Podział administracyjny	6
1.2. Struktura ludności	8
1.3. Struktura ludności według ekonomicznych grup	8
1.4. Struktura społeczno – bytowa osób starszych z prognozą na lata 2023 – 2060.....	10
1.5. Sytuacja na rynku pracy w województwie lubelskim.....	12
1.6. Infrastruktura społeczna.....	17
2. Dane o osobach korzystających z pomocy i wsparcia.....	19
2.1. Ocena zasobów pomocy społecznej w gminie	20
2.1.1. Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia	20
2.1.2. Powody udzielania pomocy i wsparcia.....	23
2.1.3. Usługi pomocy społecznej	24
2.1.4. Świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej.....	27
2.1.5. Inne rodzaje pomocy i wsparcia.....	30
2.2. Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie.....	34
2.2.1. Indywidualne programy pomocy	34
2.2.1. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza	34
2.2.3. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.....	41
3. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia	44
4. Kadra pomocy społecznej.....	52
5. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej	53
Wnioski i rekomendacje	59
Spis wykresów, map i tabel.....	66

Słowniczek skrótów

CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
CUS	Centrum Usług Społecznych
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
KIS	Centrum Integracji Społecznej
CIS	Klub Integracji Społecznej
GUS	Główny Urząd Statystyczny
DPS	Dom Pomocy Społecznej
OIK	Ośrodek Interwencji Kryzysowej
MEN	Ministerstwo Edukacji Narodowej
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

Wprowadzenie

Obowiązek sporządzania corocznego dokumentu „Ocena zasobów pomocy społecznej” nałożyła na gminy i powiaty ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Zgodnie z art. 16a ustawy ocena powinna zostać sporządzona w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej, a zasoby, o których mowa w ocenie, powinny w szczególności obejmować: infrastrukturę, kadrę zatrudnioną w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania z pomocy społecznej bez względu na podmiot je finansujący i realizujący. Ocena, o której mowa, obejmuje osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy.

OZPS przedstawiana jest odpowiednio radzie gminy i radzie powiatu (do 30 kwietnia) oraz sejmikowi województwa (do 30 czerwca). Dokument przedkładany sejmikowi województwa jest sporządzany na podstawie ocen przekazanych przez gminy i powiaty za pośrednictwem Centralnej Aplikacji Statystycznej, a następnie do dnia 31 lipca przekazywany właściwemu wojewodzie. Ocena wraz z rekomendacjami powinna być podstawą planowania budżetu na następny rok.

OZPS obrazuje realizację zadań przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie, a także prezentuje dane bieżące i prognozowane odnośnie osób korzystających z poszczególnych form wsparcia w obszarze pomocy społecznej i w obszarach objętych zakresem innych ustaw.

Obowiązek realizacji zadań pomocy społecznej spoczywa na administracji samorządowej i rządowej współpracującej w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Zadania pomocy społecznej w województwie lubelskim realizuje 208 ośrodków pomocy społecznej, w tym 4 ośrodki w miastach na prawach powiatu, 5 centrów usług społecznych oraz 20 powiatowych centrów pomocy rodzinie. Zadania na szczeblu województwa realizowane są przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie (zadania samorządu województwa) oraz Wydział Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego (zadania wojewody). Zadania z zakresu pomocy społecznej realizują również pozostałe jednostki organizacyjne pomocy społecznej, takie jak: domy pomocy społecznej, placówki specjalistycznego poradnictwa (w tym rodzinnego), ośrodki wsparcia i ośrodki interwencji kryzysowej.

System pomocy społecznej uzupełniają instytucje działające w oparciu o ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawę o przeciwdziałaniu przemocy domowej, ustawę

o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawę o ochronie zdrowia psychicznego, a także sektor instytucji non–profit ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pozarządowych działających w obszarze polityki społecznej.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie sporządza ocenę na podstawie danych przekazanych przez 233 jednostki – ośrodki pomocy społecznej, CUS-y oraz powiatowe centra pomocy rodzinie. Większość danych pobierana jest automatycznie z innych systemów informatycznych (m.in. GUS, POMOST, MEN), a pozostałe informacje są uzupełniane przez pracowników ośrodków pomocy społecznej, CUS i powiatowych centrów pomocy rodzinie i przekazywane do systemu CAS.

1. Sytuacja demograficzno - społeczna w województwie lubelskim

1.1. Podział administracyjny

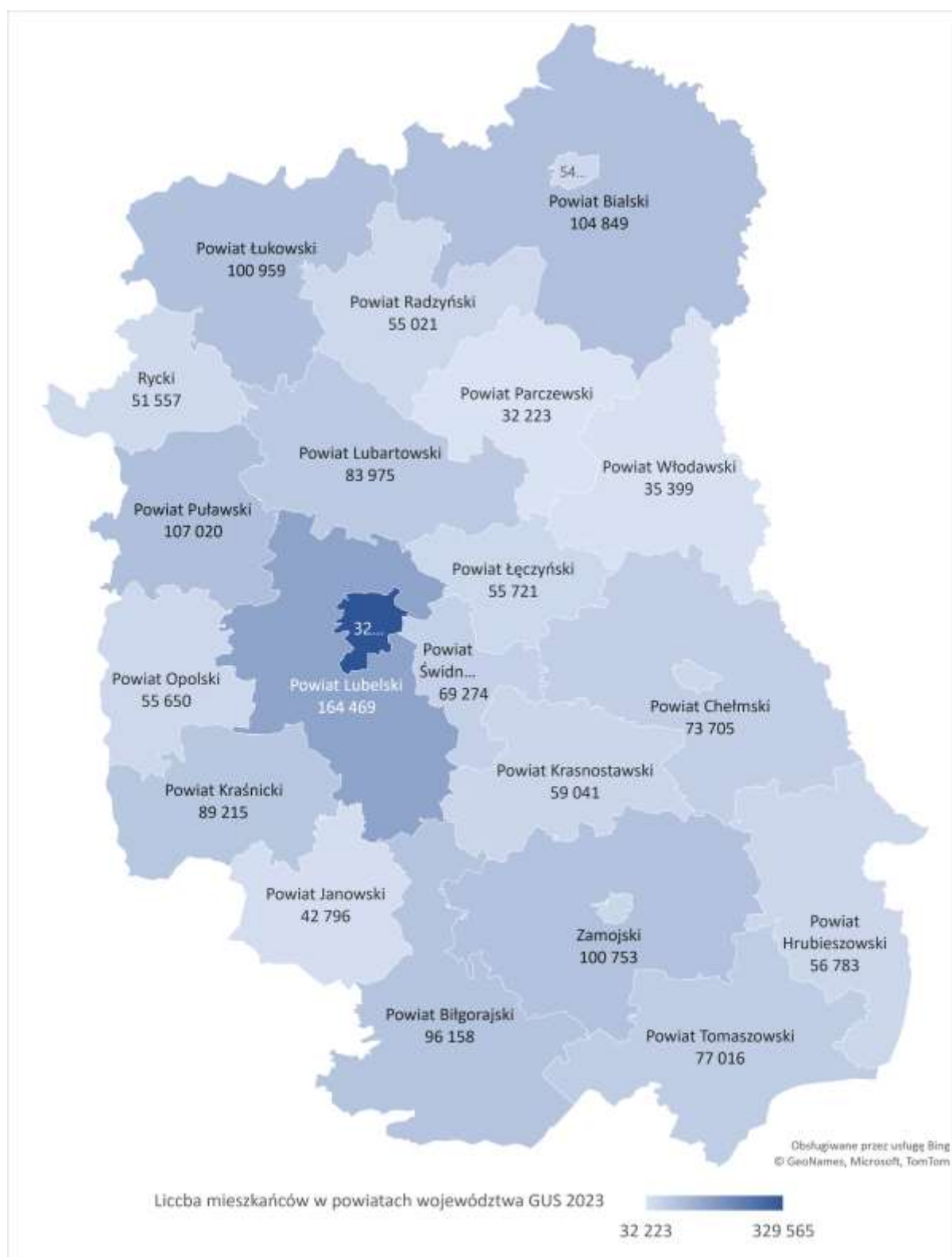
Województwo lubelskie położone jest w południowo – wschodniej części Polski. Zajmuje 25 122 km² powierzchni, co stanowi 8% ogółu kraju. Lubelszczyzna sąsiaduje z 4 województwami: od strony północnej z województwem podlaskim i mazowieckim, od zachodniej ze świętokrzyskim, a południowej z podkarpackim. Strona wschodnia stanowi granicę terytorialną kraju oraz Unii Europejskiej, a sąsiadujemy z Białorusią i Ukrainą. Zgodnie z podziałem administracyjnym w obrębie województwa znajduje się 213 gmin, 20 powiatów oraz 4 miasta na prawach powiatu (Biała Podlaska, Chełm, Lublin oraz Zamość). Według danych GUS w województwie są ogółem 162 gminy wiejskie, 31 gmin miejsko-wiejskich oraz 20 miejskich, a także 51 miast.

Na koniec 2023 r. liczba ludności Polski wyniosła 37 636 508, tj. o 129 819 osób mniej niż na koniec 2022 r. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w dniu 31 grudnia 2023 r. w województwie lubelskim mieszkało 2 011 047 osób. W porównaniu z 2022 r. liczba ludności regionu zmalała o 13 590 osób, tj. 0,7%. Średnia gęstość zaludnienia (liczba osób przypadająca na 1 km²) w województwie lubelskim była niższa niż w kraju i wynosiła 80 osoby na km² wobec 120 w kraju.

Województwo lubelskie należy do stosunkowo mało zurbanizowanych. Wskaźnik urbanizacji dla województwa kształtuje się na poziomie niższym niż średnia jego wartość w kraju. Łącznie w 51 miastach zamieszkiwało 926 885 osób, co stanowi 46% ogółu ludności, podczas gdy w kraju ludność miast stanowiła 59,45% ogółu populacji.

Stolicą województwa lubelskiego jest Lublin, miasto na prawach powiatu, z 329 565 mieszkańcami na koniec 2023 r. Mieszkańcy Lublina stanowili 16,4% ogółu ludności województwa. Liczbę ludności w powiatach województwa lubelskiego przedstawia poniższa mapa:

Mapa 1. Ludność w powiatach województwa lubelskiego

* Powiat M. Biała Podlaska 54 453, Powiat M. Chełm 57 214, Powiat M. Zamość 58 231

1.2. Struktura ludności

Od połowy lat dziewięćdziesiątych obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności województwa lubelskiego. Związany jest on z ujemnym przyrostem naturalnym oraz ujemnym saldem migracji wewnętrznych i zewnętrznych.

Niekorzystna sytuacja w zakresie umieralności wraz z bardzo niskim poziomem urodzeń przyczyniły się do ujemnego poziomu przyrostu naturalnego (różnica między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów). W 2023 r. w województwie lubelskim przyrost naturalny wyniósł minus 9 418.

W 2023 r., podobnie jak w 2022 r., saldo migracji na pobyt stały było ujemne. Oznacza to, że liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego w ciągu omawianego okresu przekroczyła liczbę osób zameldowanych na pobyt stały w tym czasie. W wyniku ujemnego salda migracji stałych liczba mieszkańców województwa lubelskiego w 2023 r. zmniejszyła się o 4 468 osób.

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że struktura ludności według płci w województwie lubelskim od kilku lat nie ulega większym zmianom. Na koniec 2023 r. liczba kobiet w województwie lubelskim wyniosła 1 037 636, natomiast liczba mężczyzn – 973 411. Taka tendencja utrzymuje się również w skali kraju. W 2023 r. w województwie lubelskim kobiety stanowiły, podobnie jak przed rokiem, 51,6% ogółu ludności województwa, 51,7 ogółu mieszkańców kraju.

1.3. Struktura ludności według ekonomicznych grup

Ekonomiczne grupy ludności klasyfikuje się w trzech przedziałach wiekowych (istotnych z punktu widzenia rynku pracy):

- Wiek przedprodukcyjny – osoby do 17 roku życia;
- Wiek produkcyjny uwzględniający granicę wiekową mężczyzn i kobiet. Mężczyzn klasyfikuje się w przedziale wiekowym od 18 do 64 lat, natomiast kobiety od 18 do 59 lat;
- Wiek poprodukcyjny – wiek mężczyzn liczony jest od ukończenia 65 roku życia i powyżej oraz kobiet - 60 lat i powyżej.

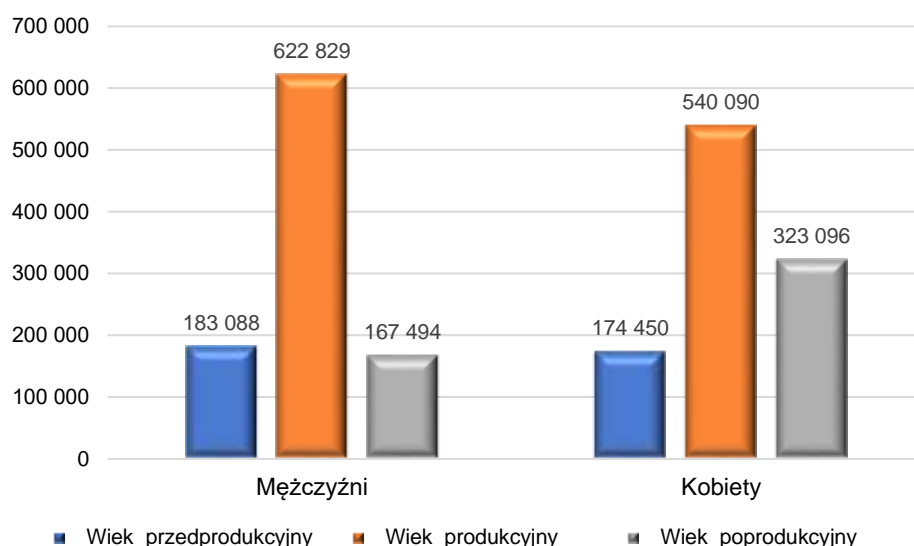
Struktura ludności według wieku w województwie lubelskim zmienia się z roku na rok. Maleje liczba dzieci i młodzieży, a wzrasta liczba ludności w starszych rocznikach. Przyczyną tych zmian jest przesuwanie się w czasie „roczników wyżów i niżów demograficznych”, a także obserwowany od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku spadek dzietności kobiet oraz wydłużenie się przeciętnego czasu trwania życia. W wyniku zmian demograficznych zachodzących w województwie lubelskim liczba osób młodych w wieku poniżej 18 lat na przestrzeni 2021 r. i 2023 r. zmniejszyła się z 369 603 osób do 357 538 osób.

Liczba osób w wieku produkcyjnym zmniejszyła się z 1 176 503 osób w 2022 r. do 1 162 919 osób w 2023 r.

Natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety 60 lat i więcej, mężczyźni 65 lat i więcej) zwiększyła się z 483 207 osób w 2022 r. do 490 590 osób w 2023 r. r. Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 24,4% mieszkańców województwa. W Polsce w 2023 r. wartość omawianego współczynnika wynosiła 23,3%. Grupa osób w wieku poprodukcyjnym jest silnie zróżnicowana ze względu na płeć. W województwie lubelskim udział kobiet w tej zbiorowości wynosi 65,9% (323 096) natomiast mężczyzn 34,1% (167 494). W Polsce wśród osób w wieku poprodukcyjnym (8 786 167) kobiety stanowią 65,4% (5 743 479), mężczyźni – 34,6% (3 042 688).

Liczbę ludności województwa wg ekonomicznych grup ludności, z uwzględnieniem podziału na płeć wg stanu na dzień 31.12.2023 r. przedstawia poniższy wykres:

Wykres 1. Liczba ludności wg ekonomicznych grup ludności z podziałem na płeć w 2023 roku

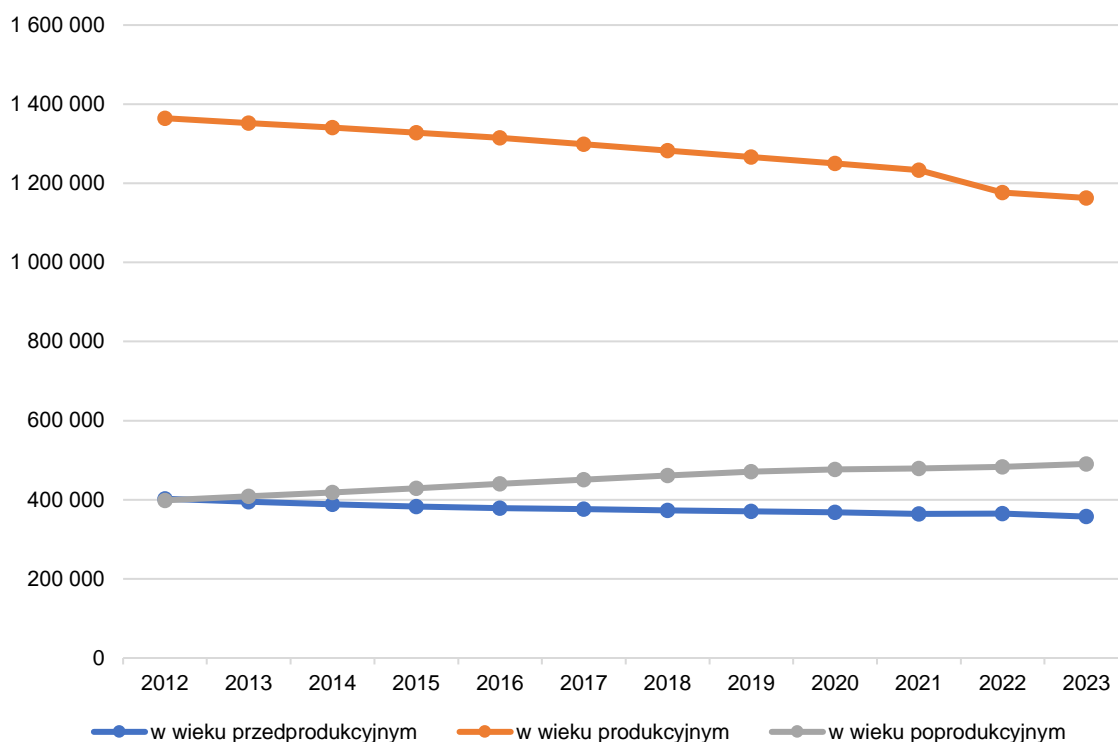

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <https://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/Tables.aspx> – data pobrania 15.05.2024 r.

Zarówno wiek przedprodukcyjny jak i produkcyjny charakteryzują się większą liczbą mężczyzn niż kobiet, natomiast osoby w wieku poprodukcyjnym to przede wszystkim kobiety (65,9%).

Zmianę liczby ludności województwa wg ekonomicznych grup ludności w latach 2012 – 2023 prezentuje poniższy wykres:

Wykres 2. Liczba ludności wg ekonomicznych grup wieku w latach 2012 - 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <https://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/Tables.aspx> – data pobrania 15.05.2024 r.

1.4. Struktura społeczno – bytowa osób starszych z prognozą na lata 2023 – 2060

Zgodnie z ustawą z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych osoba starsza to osoba, która ukończyła 60 rok życia.

Zjawisko starzenia się społeczeństwa jest obserwowane od wielu lat. Z danych GUS wynika, że liczba osób powyżej 60 roku życia wzrasta systematycznie, zarówno w kraju jak i w województwie lubelskim. W kraju osoby powyżej 60 roku życia stanowią 26,3% ogółu ludności. W województwie lubelskim osoby powyżej 60 lat (551 825 osób) stanowią 27,4% mieszkańców województwa. Najliczniejszą grupę tworzą osoby w przedziale wiekowym 70 lat i więcej, którzy stanowią 51,5 % ogółu osób w wieku 60 i więcej lat.

Liczbę mieszkańców powyżej 60 roku życia w latach 2013 – 2023 w kraju i województwie lubelskim przedstawia poniższa tabela:

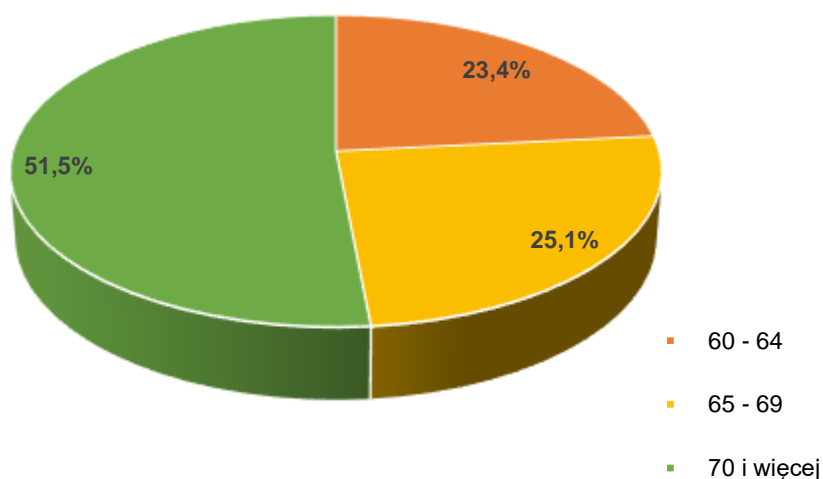
Tabela 1. Liczba mieszkańców powyżej 60 roku życia w latach 2013 - 2023 w kraju i województwie lubelskim

Lata	Polska	Województwo lubelskie
2013	7 078 151	408 423
2014	8 547 781	485 594
2015	8 802 954	497 939
2016	9 055 216	510 184
2017	9 293 592	522 049
2018	9 508 393	532 507
2019	9 703 745	542 318
2020	9 800 233	546 184
2021	9 828 753	545 671
2022	9 797 710	546 452
2023	9 893 721	551 825

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/l> data pobrania 15.05.2024 r.

Procentowe ujęcie w wieku 60 i więcej lat w poszczególnych przedziałach wiekowych przedstawia wykres nr 3.

Wykres 3. Udział procentowy osób w wieku 60 i więcej lat w poszczególnych przedziałach wiekowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: <https://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/Tables.aspx> – data pobrania 15.05.2024 r.

Z analizy danych Głównego Urzędu Statystycznego dotyczących struktury ludności według biologicznych grup wiekowych wynika, że w 2023 r. osoby w wieku 65 lat i więcej (422 576) stanowiły 21% mieszkańców województwa lubelskiego (2 011 047), w Polsce osoby w wieku 65 lat i więcej (7 549 894) stanowiły 20% ogółu ludności (37 636 508). Najwyższy

udział osób w wieku 65 lat i więcej w strukturze wiekowej ludności wystąpił w mieście Chełm (24,6%) oraz w powiatach: krasnostawskim (osoby starsze stanowiły tam 24,4% ogółu populacji), krańickim (24,3%), puławskim (23,7%), hrubieszowskim (23%), świdnickim (22,5%) M. Zamość (23,6%), (21,9%), zaś najniższy w powiecie lubelskim (17,1%) i łęczyńskim (17,2%).

Województwo lubelskie znalazło się wśród województw, w których proces starzenia się społeczeństwa przebiegać będzie najszybciej. Zgodnie z Prognozą ludności na lata 2023-2060 w województwie lubelskim liczba osób w wieku 60 i więcej lat będzie wynosiła 596 595 osób, w tym kobiety 332 086 osób i mężczyźni 264 509 osób. W porównaniu do 2022 r. liczba osób w tym przedziale wiekowym wzrośnie o 50 143 osoby i będzie stanowiła 40,3% ogólnej liczby mieszkańców województwa (1 480 505 ludności). Prognozowana w 2060 r. liczba osób w wieku 65 lat i więcej będzie wynosiła 507 594 osoby tj. 34,3 % w ogólnej liczbie ludności. Przewiduje się, że zjawisko podwójnego starzenia się społeczeństwa (udział liczby ludności w wieku 80 lat i więcej w liczbie ludności w wieku 65 lat i więcej) będzie narastało. W 2060 r. udział ten będzie wynosił 37%.

1.5. Sytuacja na rynku pracy w województwie lubelskim

Na koniec grudnia 2023 r. w powiatowych urzędach pracy województwa lubelskiego zarejestrowanych było 57 386 osób bezrobotnych, spośród których 31 809 osób zamieszkiwało tereny wiejskie. W ogólnej liczbie bezrobotnych kobiety stanowiły 49,3%. W porównaniu z grudniem 2022 r. liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 3 868 osób tj. o 6,3%.

Spośród bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy na koniec grudnia 2023 r. prawa do zasiłku nie posiadało 50 721 osób. Ich udział w liczbie bezrobotnych ogółem wyniósł 88,4% i był niższy niż na koniec grudnia 2022 r. o 0,2 p. proc (90,3%). W kraju prawa do zasiłku nie posiadało 85,8% bezrobotnych.

W 2023 r. stopa bezrobocia w województwie lubelskim wyniosła 7,5% i była niższa o 0,6 p. proc. niż w grudniu 2022 r. W Polsce stopa bezrobocia wyniosła 5,1%.

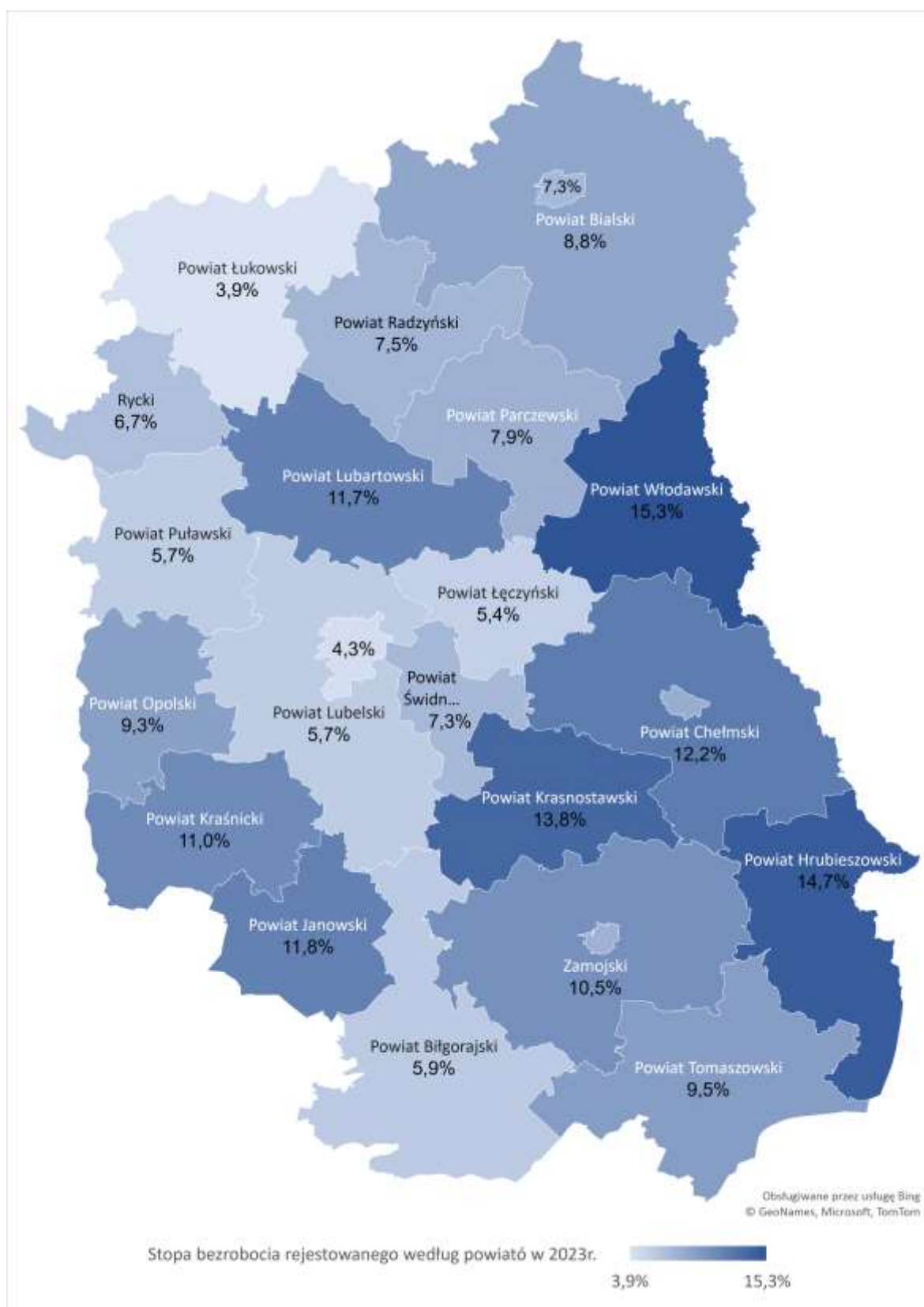
W województwie lubelskim do powiatów o najwyższej stopie bezrobocia należały: włodawski (15,3%), hrubieszowski (14,7%), oraz krasnostawski (13,8%), o najniższej zaś: łukowski (3,9%), M. Lublin (4,3%) i łęczyński (5,4%).

Tabela 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów na koniec 2023 r.

Wyszczególnienie	Stopa bezrobocia w %
POLSKA	5,1
LUBELSKIE	7,5
Powiat bialski	8,8
Powiat biłgorajski	5,9
Powiat chełmski	12,2
Powiat hrubieszowski	14,7
Powiat janowski	11,8
Powiat krasnostawski	13,8
Powiat kraśnicki	11,0
Powiat lubartowski	11,7
Powiat lubelski	5,7
Powiat łęczyński	5,4
Powiat łukowski	3,9
Powiat opolski	9,3
Powiat parczewski	7,9
Powiat puławski	5,7
Powiat radzyński	7,5
Powiat rycki	6,7
Powiat świdnicki	7,3
Powiat tomaszowski	9,5
Powiat włodawski	15,3
Powiat zamojski	10,5
Powiat m. Biała Podlaska	7,3
Powiat m. Chełm	8,2
Powiat m. Lublin	4,3
Powiat m. Zamość	7,8

Źródło: <https://lublin.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/>

Mapa 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów w 2023 r.

*Powiat M. Chełm – 9,2 %, Powiat M. Zamość – 7,8%

Liczbę osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy oraz stopę bezrobocia w latach 2014 -2023 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2014 – 2023

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bezrobotni zarejestrowani (w tys.)	116,9	107,9	95,6	81,2	74,4	69,4	76,5	66,2	61,3	57,3
Stopa bezrobocia (%)	12,7	11,7	10,4	8,8	8,00	7,4	8,2%	7,2	8,1	7,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie

Osoby z niepełnosprawnościami wśród bezrobotnych

W końcu grudnia 2023 r. zarejestrowanych było 3 528 osób z niepełnosprawnościami (6,1% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych), z czego 39,0% stanowiły kobiety. W porównaniu z grudniem 2022 r. liczba bezrobotnych niepełnosprawnych zwiększyła się o 126 osób. Spośród zarejestrowanych osób z niepełnosprawnościami 90,8% bezrobotnych nie posiadało prawa do zasiłku. Dla osób niepełnosprawnych przygotowano 50 ofert pracy, co oznacza, że na 1 wolne miejsce pracy przypadało 68 osób niepełnosprawnych, w kraju zaś 27.

Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Zgodnie z art. 49 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy osobami będącymi w szczególnej sytuacji na rynku pracy są

- bezrobotni do 30 roku życia,
- bezrobotni długotrwale,
- bezrobotni powyżej 50 roku życia,
- bezrobotni korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej,
- bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia,
- bezrobotni niepełnosprawni.

Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w końcu grudnia 2023 r. stanowiły 88,3% ogółu bezrobotnych (50 656 osób), w grudniu 2022 r. – 85,7%. Wśród nich najliczniejszą grupą były osoby długotrwale bezrobotne – 31 755 osób, osoby do 30 roku życia – 15 905 oraz osoby powyżej 50 roku życia – 13 658 osób.

Jednym z głównych powodów ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej jest bezrobocie. W 2023 r. 43% beneficjentów pomocy społecznej korzystało ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia.

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej, obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem w latach 2015 – 2023 prezentuje poniższa tabela.

Tabela 4. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej

Rok	Wskaźnik
2015	53%
2016	51%
2017	49%
2018	46%
2019	44%
2020	45%
2021	47%
2022	44%
2023	43%

Źródło: Raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

1.6. Infrastruktura społeczna

Jednym z obszarów, które zawiera ocena zasobów pomocy społecznej jest infrastruktura społeczna, rozumiana jako zespół urządzeń publicznych zaspokajających potrzeby socjalne, oświatowe i kulturalne ludności. W ramach tego obszaru OZPS obejmuje dane dot. liczby lokali w zasobie mieszkaniowym gminy, w tym lokali z najmem socjalnym, liczby klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów, liczby hospicjów, ośrodków dla cudzoziemców, a także liczby żłobków dla dzieci funkcjonujących w gminach województwa lubelskiego.

Tabela 5. Infrastruktura społeczna województwa lubelskiego

Lp.	Infrastruktura społeczna	2019	2020	2021	2022	2023
1.	Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy (w tym:	19 949	20 008	19 609	19 168	19 083
	Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	2 856	2 841	2 810	2 792	1 757
2.	Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	378	391	425	458	475
3.	Liczba hospicjów	11	12	12	12	13
4.	Liczba ośrodków dla cudzoziemców	4	4	4	4	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2023 r.

W 2023 r. liczba lokali w zasobie mieszkaniowym gmin w województwie lubelskim wyniosła 19 168, a tym samym zmniejszyła się o 85 w stosunku do 2022 r. Najwięcej tego typu mieszkań występowało w mieście Lublin – 8 557, czyli 44,8% ogółu wszystkich mieszkań tego typu na Lubelszczyźnie. Drugim co do największej liczby lokali w zasobie mieszkaniowym gminy jest miasto Zamość z 1 783 lokalami (9,3% ogółu mieszkań) oraz miasto Chełm – 1 307 mieszkań, czyli 6,8%. Prognozuje się, że w 2024 r. liczba mieszkań komunalnych zwiększy się o 60 w stosunku do stanu na koniec grudnia 2023 r.

Liczba mieszkań socjalnych w województwie lubelskim wynosi ogółem 1 757 lokali z czego najwięcej jest ich w mieście Lublin – 275. Kolejne miasta, w których występuje największa liczba mieszkań socjalnych to: Hrubieszów (143), Międzyrzec Podlaski (139), Kraśnik (96) i Chełm (90).

W roku oceny złożono 1 795 wniosków o przydział lokalu z zasobów mieszkaniowych gminy (o 419 mniej niż w 2022 r.). Z kolei na mieszkanie socjalne w 2023 r. oczekiwało 877 osób.

W 2023 r. wykonano 87 wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego.

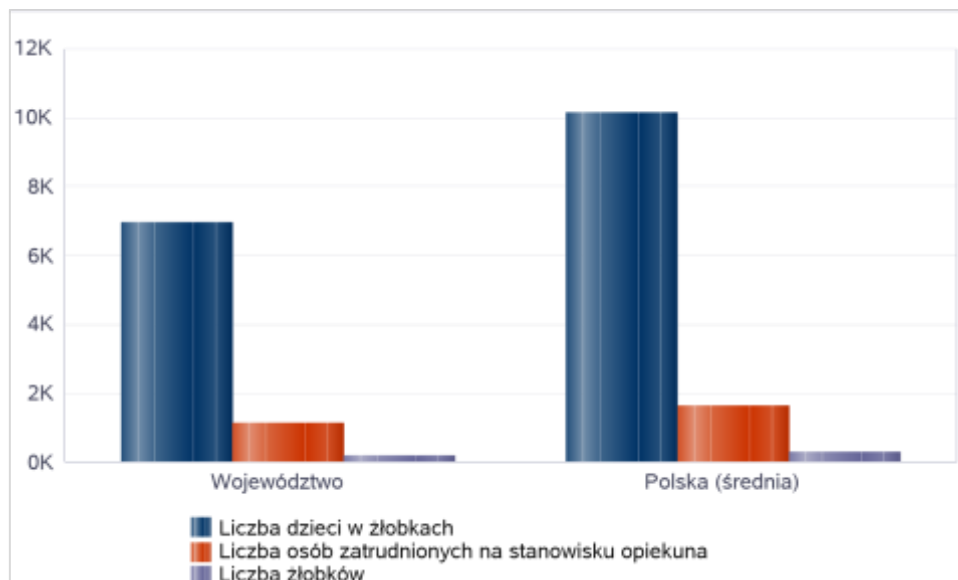
Istotnym elementem infrastruktury społecznej są kluby oraz inne miejsca spotkań dla seniorów. Na terenie Lubelszczyzny łącznie wykazanych zostało 475 klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów. Placówek tego typu systematycznie przybywa.

Z danych z oceny wynika, że w 2023 r. funkcjonowało 13 hospicjów stacjonarnych, w tym 12 dla osób dorosłych oraz 1 hospicjum dla dzieci. Hospicja znajdują się w miastach: Biała Podlaska, Biłgoraj, Chełm, Lubartów, Lublin (2), Puławy, Włodawa, Dęblin, Krasnystaw oraz w gminie Łabunie w powiecie zamojskim i gminie Wisznice i Rossosz w powiecie bialskim.

W województwie lubelskim w roku oceny znajdowały się 4 ośrodki dla cudzoziemców. Zlokalizowane były w powiatach: radzyńskim (Bezwola), bialskim (Kolonja Horbów) oraz w Łukowie i mieście Biała Podlaska.

Ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 stwarza warunki dla organizowania i funkcjonowania zróżnicowanych form opieki nad dziećmi. Opieka może być organizowana w formie żłobka, klubu dziecięcego oraz sprawowana przez dziennego opiekuna lub nianię. W końcu grudnia 2023 r. w województwie lubelskim funkcjonowało 200 żłobków, w których przebywało 6 939 dzieci. Na stanowisku opiekuna zatrudnionych było 1 109 osób. Liczbę dzieci w żłobkach, liczbę żłobków oraz osób zatrudnionych na stanowisku opiekuna w województwie w stosunku do średniej dla Polski przedstawia poniższy wykres:

Wykres 4. Liczba żłobków, dzieci w żłobkach i osób zatrudnionych na stanowisku opiekuna

Źródło: opracowanie na podstawie GUS Bank Danych Lokalnych

2. Dane o osobach korzystających z pomocy i wsparcia

Zgodnie z zapisem ustawowym pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie pojawianiu się tego typu sytuacji przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Zadania realizowane przez ośrodek pomocy społecznej oraz powiatowe centrum pomocy rodzinie wspierają osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiają im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia – w tej grupie ujęte zostały osoby, które w danym okresie sprawozdawczym uzyskały pomoc i wsparcie bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania – z uwzględnieniem zarówno pomocy, która udzielana była w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji oraz pomocy bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego. W grupie tej uwzględnione są także osoby objęte wyłącznie pracą socjalną, wsparciem jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w postaci skierowań do zajęć w centrach i klubach integracji społecznej, skierowań do prac społecznie użytecznych itp. Ponadto są to osoby umieszczone w domach pomocy społecznej w przypadku gdy starosta jest organem wydającym decyzję, osoby niepełnosprawne korzystające ze świadczeń, dzieci przebywające w pieczy zastępczej, usamodzielniani wychowankowie, osoby korzystające ze wsparcia ośrodka interwencji kryzysowej.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez ośrodki pomocy społecznej, CUS-y oraz powiatowe centra pomocy rodzinie w 2023 r. jednostki udzieliły pomocy i wsparcia ogółem 126 461 osobom, tj. o 188 osobom więcej niż w roku poprzednim. Prognoza na rok następny przewiduje wzrost liczby korzystających z pomocy (o ponad 1 600 osób).

Pomoc w formie świadczeń przyznana została w roku oceny 48 139 osobom. W grupie tej uwzględnia się osoby, którym decyzją administracyjną przyznano świadczenie (lub bez decyzji w przypadkach, w których jest to uprawnione) wyłącznie na podstawie ustawy o pomocy społecznej. 55,1% osób, którym przyznano świadczenie, stanowiły osoby długotrwale korzystające z pomocy (26 518 osób).

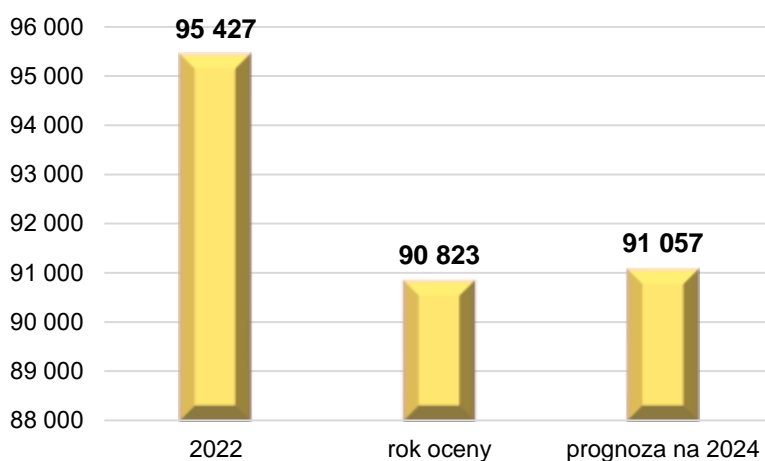
Wsparcie uzyskały 35 202 rodziny, w skład których wchodziło 76 827 osób, co stanowi 3,8% mieszkańców województwa lubelskiego (w roku poprzedzającym rok oceny wskaźnik ten wynosił 4%).

2.1. Ocena zasobów pomocy społecznej w gminie

2.1.1. Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia

Wsparciem ośrodków pomocy społecznej, centrów usług społecznych oraz 4 miejskich ośrodków pomocy rodzinie w województwie lubelskim w 2023 roku objęto 90 823 osoby. W odniesieniu do 2022 r. liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia spadła o ponad 4 600 osób. Prognozy na rok 2023 wskazują, że w porównaniu do roku oceny liczba osób objętych wsparciem nieznacznie wzrośnie (o 234 osoby). Wykazane osoby uzyskały pomoc i wsparcie w ramach zdań własnych i zleconych (pomoc udzielana w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji oraz pomoc, która jest udzielana bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego).

Wykres 5. Osoby, którym udzielono pomocy i wsparcia (zadania gminy)

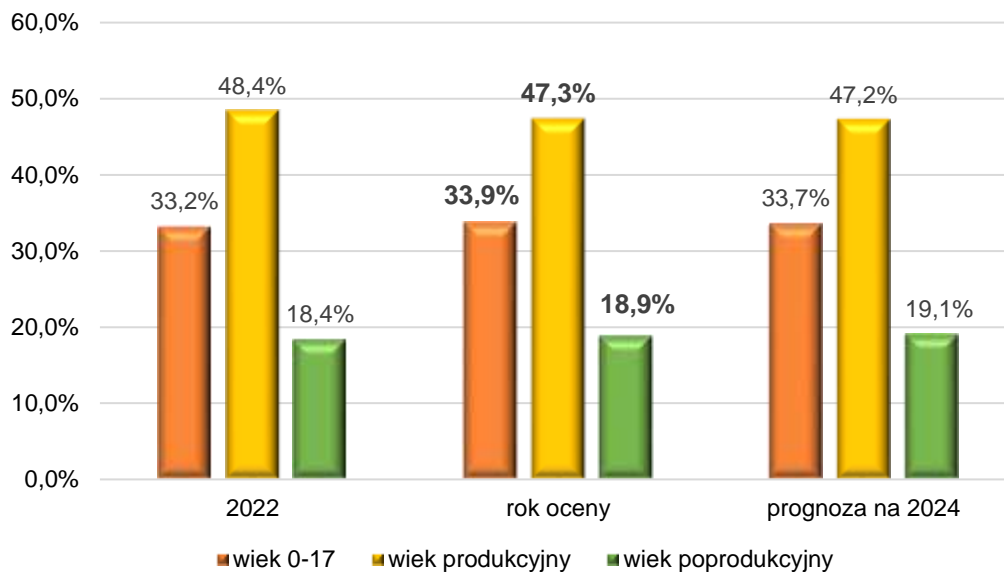
Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie

W 2023 r. pomoc w formie świadczeń bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania otrzymało 47 731 osób z 35 104 rodzin (liczących łącznie 76 602 osoby). 48,3% osób, którym przyznano świadczenie, stanowiły kobiety (jest to istotna zmiana, dotychczas kobiety stanowiły corocznie ponad połowę świadczeniobiorców). Prawie 55% osób, którym przyznano świadczenie, to osoby długotrwale korzystające z pomocy (26 217). W porównaniu z rokiem 2022 liczba osób, którym przyznano świadczenie, zmalała o ponad 1 600, w 2024 roku prognozowany jest nieznaczny wzrost tej liczby.

Analiza przedziałów wiekowych osób korzystających ze świadczeń w latach 2022 – 2023 pokazuje spadek liczby osób w wieku produkcyjnym oraz wzrost liczby osób z przedziału 0 – 17 lat i w wieku poprodukcyjnym:

Wykres 6. Liczba osób korzystających ze świadczeń w poszczególnych przedziałach wiekowych

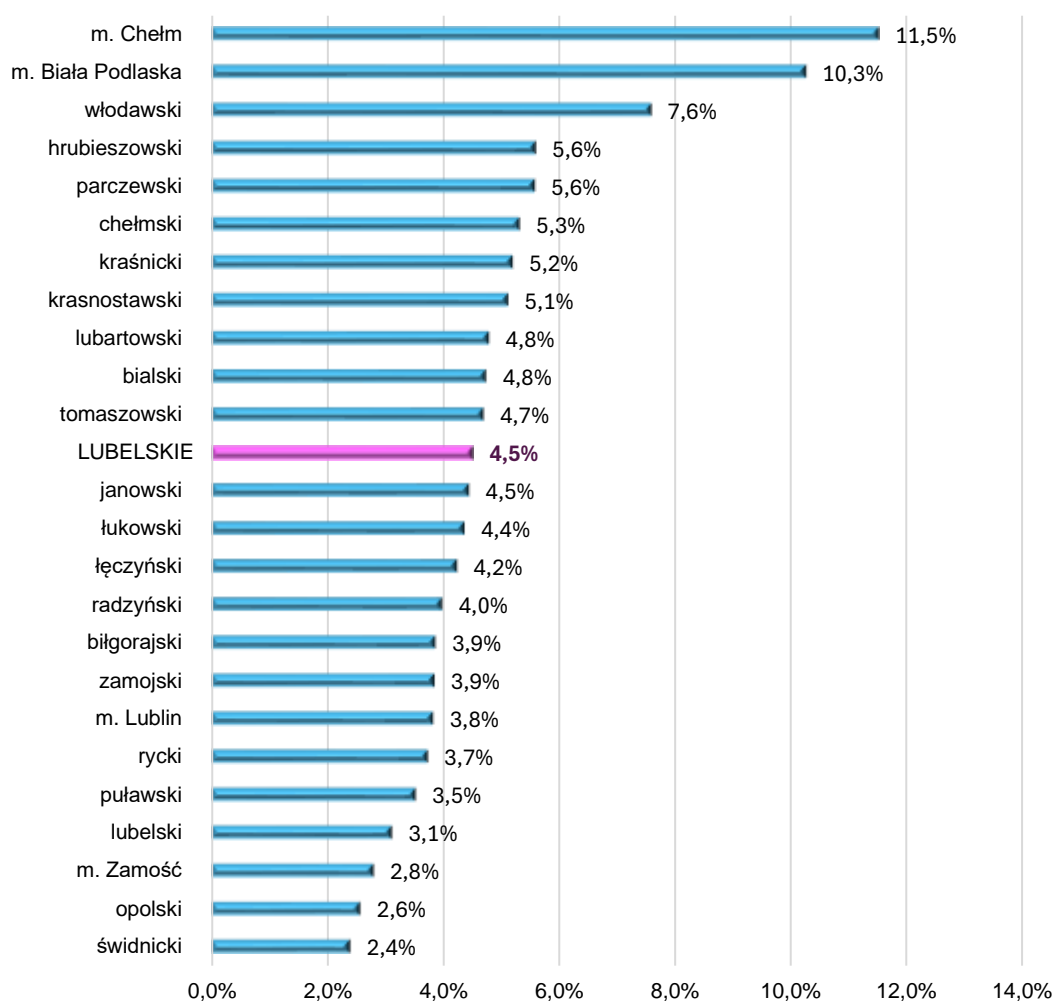
Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

W 2023 r. ze wsparcia gmin skorzystało 4,5% mieszkańców Lubelszczyzny, w roku poprzedzającym rok oceny było to 4,7%.

W ujęciu powiatowym w roku oceny wskaźnik ten najwyższy był w mieście Chełm, mieście Biała Podlaska oraz w powiatach włodawskim, hrubieszowskim i parczewskim. Najmniejszy odsetek mieszkańców objętych wsparciem odnotowano w powiatach świdnickim i opolskim, w mieście Zamość oraz w powiecie lubelskim.

Korzystanie z pomocy i wsparcia w gminach w 2023 r. w ujęciu powiatowym obrazuje poniższy wykres:

Wykres 7. Wskaźnik korzystania z pomocy i wsparcia w gminach w 2023 r. (w ujęciu powiatowym)

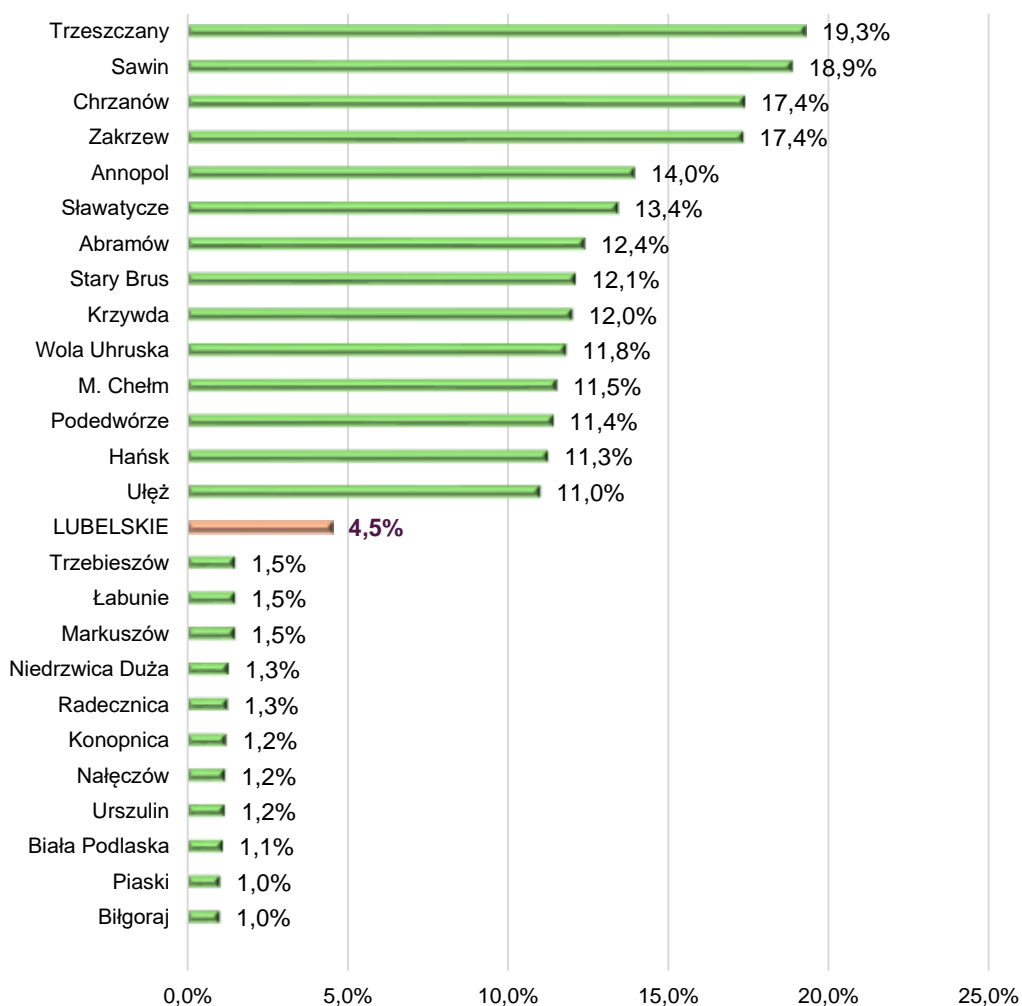

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Najwyższy odsetek osób korzystających z pomocy i wsparcia odnotowano w gminach Trzeszczany, Sawin, Chrzanów i Zakrzew, a najniższy w gminach Biłgoraj, Piaski i Biała Podlaska.

Poniższy wykres pokazuje gminy o najwyższym i najniższym wskaźniku osób korzystających z pomocy i wsparcia w 2023 roku:

Wykres 8. Gminy o najwyższym i najniższym wskaźniku osób korzystających z pomocy i wsparcia

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

2.1.2. Powody udzielania pomocy i wsparcia

W roku 2023 głównymi powodami przyznania pomocy i wsparcia rodzinom były:

- ubóstwo – 19 164 rodziny,
- długotrwała lub ciężka choroba – 17 072 rodziny,
- niepełnosprawność – 15 161 rodzin.

W porównaniu z rokiem 2022 w roku oceny liczba rodzin dotkniętych ubóstwem zmalała o ponad 1 300, wzrosła natomiast liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz niepełnosprawności. Kolejność przyczyn korzystania przez rodziny z pomocy i wsparcia w roku oceny przedstawia się następująco:

Tabela 6. Powody udzielania pomocy rodzinom w 2023 r.

POWODY UDZIELENIA POMOCY I WSPARCIA - RANKING	LICZBA RODZIN OGÓŁEM
UBÓSTWO	19 164
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	17 072
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	15 161
BEZROBOCIE	13 570
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO – OGÓŁEM	5 232
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	3 782
ALKOHOLIZM	3 171
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA - W TYM: POTRZEBA OCHRONY WIELODZIECNOŚCI	2 808
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	2 441
BEZDOMNOŚĆ	1 151
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY WIELODZIECNE	1 136
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	754
PRZEMOC DOMOWA	495
ZDARZENIE LOSOWE	181
NARKOMANIA	155
SYTUACJA KRYZYSOWA	146
TRUDNOŚCI W INTEGRACJI OSÓB, KTÓRE OTRZYMAŁY STATUS UCHODźCY, OCHRONĘ UZUPEŁNIAJĄCĄ LUB ZEZWOLENIE NA POBYT CZASOWY (art. 7 pkt 11)	90
SIEROCTWO	35
KLĘSKA ŻYWIOŁOWA LUB EKOLOGICZNA	25

Źródło: raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

2.1.3. Usługi pomocy społecznej

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Pomoc ta jest przyznawana, gdy osoba jest pozbawiona pomocy innych osób, lub rodzina nie może tej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, natomiast specjalistyczne usługi opiekuńcze są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności.

W 2023 r. z pomocy w formie usług opiekuńczych w ramach zadań własnych gminy skorzystały ogółem 5 022 osoby, z usług specjalistycznych 222 osoby. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych spadła o 141. W przypadku usług specjalistycznych liczba osób nimi objętych spadła o 17.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w miejscu ich zamieszkania. W 2023 r. z tej formy pomocy skorzystało 621 osób – o 57 osób mniej niż w 2022 r.

Pomoc w formie specjalistycznego poradnictwa, w szczególności prawnego, psychologicznego i rodzinnego, udzielana jest osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. W ramach poradnictwa prawnego udziela się informacji dotyczących obowiązujących przepisów z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne jest realizowane w formie diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo rodzinne obejmuje natomiast problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną. W roku oceny poradnictwem specjalistycznym ośrodki pomocy społecznej objęły 2 915 rodzin, tj. o 12 rodzin mniej niż w 2022 r.

Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem prowadzonej interwencji jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb poradnictwa socjalnego lub prawnego. W razie konieczności rodzinie udziela się również schronienia na okres do 3 miesięcy. W roku oceny interwencją objęto 212 rodzin. W porównaniu z 2022 r. liczba rodzin objętych tą formą wsparcia wzrosła o 20.

Prowadzenie pracy socjalnej należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Praca socjalna jest prowadzona przez pracowników socjalnych. Działania podejmowane w jej ramach mają na celu poprawę funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Pracę socjalną prowadzi się:

- z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;
- ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokojenia potrzeb członków społeczności.

Praca socjalna jest świadczona osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód. W roku 2023 z pomocy w formie pracy socjalnej skorzystało 44 461 rodzin. Należy podkreślić, że udzielanie pracy socjalnej należy do jednych z najważniejszych zadań realizowanych przez pracowników socjalnych. Skuteczna praca socjalna powinna doprowadzić do aktywizacji i samodzielności klientów pomocy społecznej, a w konsekwencji do wyjścia z sytemu pomocy.

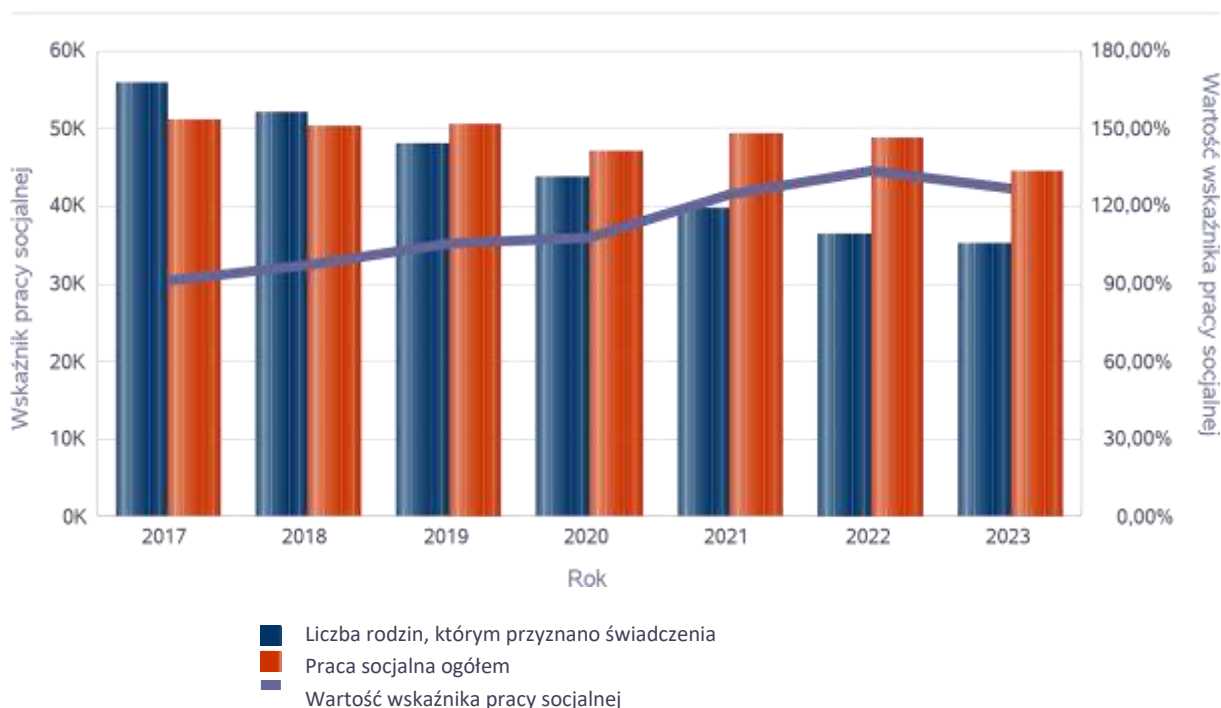
Tabela 7. Wskaźnik pracy socjalnej w latach 2020 – 2023

	2020	2021	2022	2023
Wskaźnik pracy socjalnej	107,83%	124,37%	133,57%	126,66%
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia	43 649	39 601	36 443	35 102
Praca socjalna ogółem	47 066	49 252	48 677	44 461

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 r. wygenerowanego z Centralnej Aplikacji Statystycznej

Wartość powyższego wskaźnika rosła systematycznie do 2022 roku, natomiast w roku oceny odnotowano jego spadek. Zmiany w tym zakresie obrazuje poniższy wykres:

Wykres 9. Wskaźnik pracy socjalnej w latach 2017 – 2023

Źródło: raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

Jednym z podstawowych narzędzi pracy socjalnej jest kontrakt socjalny – czyli pisemna umowa zawarta z osobą ubiegającą się o pomoc. Kontrakt socjalny określa uprawnienia i zobowiązania stron, to jest pracownika socjalnego i klienta, w ramach wspólnie

podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej. W 2023 roku zawarto 1 720 kontraktów socjalnych (o 309 mniej niż w 2022 roku), liczba osób objętych kontraktem wyniosła 1 863. W roku poprzedzającym rok oceny kontraktów nie zawarto 105 OPS-ów (49,3%), natomiast w roku oceny – 117 (ok. 55%).

W roku oceny OPS-y realizowały 109 projektów socjalnych (w 2022 r. – 64), liczba objętych nimi osób wyniosła 765. Projekt socjalny w ustawie o pomocy społecznej definiowany jest jako zespół działań mających na celu poprawę sytuacji życiowej osób, rodzin, grup zagrożonych ubóstwem, marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

2.1.4. Świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej

Rodzinom wymagającym wsparcia OPS-y i CUS-y udzielają pomocy w ramach zadań własnych i zleconych gminie, w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych. Zgodnie za art. 36 ustawy o pomocy społecznej do świadczeń pieniężnych zaliczamy:

- zasiłek stały,
- zasiłek okresowy,
- zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- zasiłek i pożyczkę na ekonomiczne usamodzielnienie,
- pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone zgodnie z zapisem ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
- wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd.

Z kolei do świadczeń niepieniężnych zaliczamy między innymi następujące formy pomocy:

- praca socjalna,
- bilet kredytowany,
- pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie,
- sprawienie pogrzebu,
- poradnictwo specjalistyczne,
- interwencja kryzysowa,
- schronienie,
- posiłek,
- ubranie,
- usługi opiekuńcze,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze,

- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych (w tym w mieszkaniu treningowym lub wspomagany).

Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej realizowane przez ośrodki pomocy społecznej i centra usług społecznych.

Łączna liczba osób, którym wypłacono świadczenia pieniężne w 2023 roku wyniosła 37 978 (rzeczywista liczba świadczeniobiorców wyniosła 26 058¹ – część osób pobierała jednocześnie kilka rodzajów świadczeń). Najwięcej osób skorzystało z zasiłku celowego – 17 843 (o 730 mniej niż w 2022 r.), w tym 13 794 osobom przyznano zasiłek w ramach Programu Wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”.

Zasiłek okresowy otrzymało 11 626 osób (o 899 mniej niż w 2022 roku), a zasiłek stały wypłacono 8 509 osobom (o 103 mniej niż w 2022 r.) – w tym 7 575 osobom samotnie gospodarującym.

Uwzględniając wysokość środków przeznaczonych przez gminy na poszczególne rodzaje świadczeń pieniężnych najwięcej środków wydatkowanych zostało na zasiłki stałe – ponad 50%.

Tabela 8. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na świadczenia pieniężne z pomocy społecznej

Rodzaj świadczenia	Liczba osób korzystających	Kwota świadczenia w zł	% udział*
Zasiłek stały	8 509	51 749 571	50,6%
Zasiłek okresowy	11 626	26 913 855	26,3%
Zasiłek celowy	17 843	23 624 287	23,1%

*wartości w przybliżeniu

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Dominującym powodem przyznania zasiłku okresowego w roku oceny było bezrobocie – 8 569 osób (73,7% wszystkich świadczeniobiorców zasiłku okresowego w 2023 r. stanowiły osoby bezrobotne).

Świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej realizowane przez ośrodki pomocy społecznej.

Jedną z ważniejszych form wsparcia w ramach świadczeń niepieniężnych jest pomoc w formie posiłku. W 2023 r. z posiłku skorzystały ogółem 17 873 osoby. W porównaniu z 2022 r. liczba osób objętych tego typu wsparciem wzrosła o 72 osoby. Ośrodki pomocy społecznej prognozują, że w 2024 r. z posiłku skorzysta 17 958 osób, czyli w odniesieniu do roku oceny

¹ MRiPS-03 Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2023 r., Dział 2. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną.

liczba ta wzrosła (corocznie obserwowany jest niewielki wzrost liczby osób korzystających ze świadczeń w formie posiłku). W 2023 r. na pomoc w tej formie wydatkowano ogółem 15 458 106 zł.

Wśród osób korzystających z posiłku dominującą grupę stanowią dzieci – w roku oceny z tej formy pomocy skorzystało 16 493 dzieci, prognoza na 2024 rok mówi o wzroście tej liczby o 76 osób. Koszt posiłków dla dzieci w 2023 r. wyniósł 12 105 936 zł. Ponadto 16 556 dzieci skorzystało w 2023 r. z posiłku w ramach programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”.

Kolejnymi formami wsparcia w ramach świadczeń niepieniężnych jest udzielenie schronienia i pomoc w formie przyznania niezbędnego ubrania, jeżeli osoby lub rodziny są tego pozbawione. Udzielenie schronienia polega na przyznaniu tymczasowego miejsca noclegowego w noclegowniach, schroniskach, domach dla bezdomnych i innych miejscach do tego przeznaczonych. Z kolei przyznanie niezbędnego ubrania polega na dostarczeniu osobie potrzebującej bielizny, odzieży i obuwia odpowiednich do jej indywidualnych właściwości oraz pory roku.

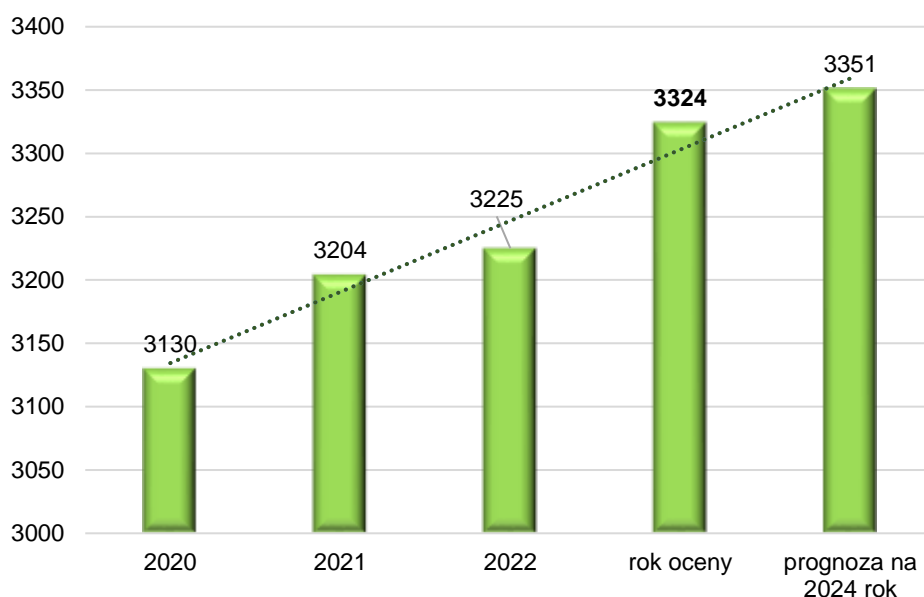
W 2023 r. schronienia udzielono 874 osobom, koszt pomocy wyniósł 4 472 616 zł. W porównaniu z rokiem 2022 wzrosła zarówno liczba osób, którym udzielono tego typu pomocy, jak i koszt tej pomocy. Prognozy na 2024 rok wskazują na dalszy niewielki wzrost liczby osób wymagających udzielenia schronienia (o 11 osób).

W 2023 r. wykazano 1 osobę, której udzielono pomocy w formie przyznania niezbędnego ubrania.

Inną formą pomocy w ramach świadczeń niepieniężnych jest sprawienie pogrzebu – w roku oceny w gminach sprawiono pogrzeb dla 225 osób, koszt tych świadczeń wyniósł 800 670 zł. W roku poprzedzającym rok oceny liczba osób, którym sprawiono pogrzeb, wyniosła 221, a koszt 699 832 zł. Z porównania powyższych nakładów finansowych wynika, że w sposób istotny zwiększył się jednostkowy koszt tej formy świadczenia.

Do świadczeń niepieniężnych należy również kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu. Jest to zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. W 2023 r. gminy opłaciły pobyt w domach pomocy społecznej 3 324 osobom, koszt pobytu wyniósł łącznie 122 524 274 zł. Corocznie wzrasta liczba osób przebywających w DPS, za które gminy ponoszą odpłatność (wzrasta również koszt pobytu). Trend wzrostowy obrazuje poniższy wykres:

Wykres 10. Liczba osób, za które gminy opłaciły pobyt w domach pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

2.1.5. Inne rodzaje pomocy i wsparcia

Zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rodzinie wymagającej wsparcia może zostać przydzielony asystent rodziny. Jest to osoba, która towarzyszy w poszukiwaniu rozwiązań w trudnej sytuacji życiowej, pomaga wykorzystać posiadane zasoby rodziny w pokonywaniu trudności, motywuje do podejmowania działań, podejmuje działania interwencyjne i zaradcze itp.

W 2023 r. liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny wynosiła 2 379 i w stosunku do 2022 r. wzrosła o 55 rodzin. Liczba asystentów rodziny w roku oceny wynosiła 231 (spadek o 4 osoby w porównaniu z 2022 rokiem).

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych mogą zostać objęte pomocą rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga w:

- 1) opiece i wychowaniu dziecka;
- 2) prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- 3) kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo oraz nie figurują w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym. Rodzinę wspierającą ustanawia wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej wydanej na podstawie przeprowadzonego rodzinnego

wywiadu środowiskowego. Z taką rodziną wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej zawiera umowę, która określa zasady zwrotu kosztów związanych z udzielaniem pomocy.

Jest to w dalszym ciągu mało powszechna forma pomocy. W roku oceny w województwie lubelskim funkcjonowało 6 rodzin wspierających, w 2022 r. – 7 rodzin. Prognoza na 2024 r. przewiduje funkcjonowanie 9 rodzin wspierających w województwie.

Gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka ponosi odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej. W 2023 r. gminy z powyższego tytułu poniosły koszty w wysokości 28 000 684 zł. W porównaniu z 2022 rokiem nastąpił znaczny wzrost tych kosztów (o prawie 9 mln zł).

Świadczeniami rodzinnymi zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych są:

- 1) zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego;
- 2) świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne;
- 3) zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie art. 22a;
- 3a) świadczenia wypłacane przez gminy na podstawie art. 22b;
- 4) jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka;
- 5) świadczenie rodzicielskie.

W 2023 r. z pomocy w formie zasiłków rodzinnych, dodatków do zasiłków rodzinnych oraz jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka skorzystały 33 033 rodziny. Łączny koszt wypłaconych świadczeń wyniósł 157 630 094,48 zł. W porównaniu z rokiem 2022 liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne zmniejszyła się o 7 163 rodziny, natomiast koszt świadczeń – o ponad 31 mln zł. Powyższe wskaźniki systematycznie spadają na przestrzeni ostatnich lat.

Wzrasta natomiast liczba zasiłków i świadczeń pielęgnacyjnych wypłacanych w województwie lubelskim, co obrazuje poniższa tabela:

Tabela 9. Liczba świadczeń w województwie lubelskim w latach 2019 – 2023 wypłacanych na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych

ŚWIADCZENIA OPIEKUŃCZE	LICZBA ŚWIADCZEŃ				
	2019	2020	2021	2022	2023
Zasiłek pielęgnacyjny – ogółem	553 027	540 761	543 641	555 316	573 503
Zasiłek pielęgnacyjny - dla niepełnosprawnego dziecka	138 230	139 528	145 167	151 980	160 494

	LICZBA ŚWIADCZEŃ				
ŚWIADCZENIA OPIEKUŃCZE	2019	2020	2021	2022	2023
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	211 918	199 192	196 531	200 948	208 475
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie, która ukończyła 75 lat	6 706	6 263	5 652	5 461	5 709
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	196 173	195 778	196 291	196 927	198 825
Świadczenie pielęgnacyjne	92 263	108 268	130 913	156 292	174 211
Specjalny zasiłek opiekuńczy	39 952	35 455	25 326	15 775	10 526
ŚWIADCZENIA OPIEKUŃCZE OGÓŁEM - ZASIŁEK PIELEGNACYJNY, ŚWIADCZENIA PIELEGNACYJNE, SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY	685 242	684 484	699 880	727 383	758 240

Źródło: raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego w 2023 r. przyznano 10 001 osobie na łączną kwotę 54 131 013 zł. Poniższa tabela obrazuje spadek w zakresie liczby osób korzystających z tych świadczeń w latach 2019 – 2023 oraz w zakresie wydatkowanych kwot:

Tabela 10. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego oraz kwota świadczeń z funduszu alimentacyjnego w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego	13 950	12 820	12 092	11 020	10 001
Ogólna kwota świadczeń z funduszu alimentacyjnego (w zł)	71 524 823	66 896 270	63 960 605	58 923 312	54 131 013

Źródło: raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

Dodatki mieszkaniowe wypłacone przez gminy w 2023 r. przyznane zostały 14 064 gospodarstwom domowym na łączną kwotę 29 849 528 zł (wzrost wskaźników, w 2024 r. prognozowany jest dalszy wzrost liczby gospodarstw domowych pobierających dodatki mieszkaniowe – o ponad 700).

Zgodnie z ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne od 1 stycznia 2014 r. tzw. odbiorcy wrażliwego przysługuje prawo do dodatku energetycznego. Zgodnie z ustawą, odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy, która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania energii

elektrycznej. W 2023 r. świadczenie tego typu przyznano 3 712 gospodarstwom domowym na kwotę 58 404 zł (spadek w odniesieniu do 2022 roku, prognoza przewiduje dalszy znaczny spadek liczby przypadków korzystania z tej formy pomocy).

2.2. Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie

Powiatowe centra pomocy rodzinie są jednostkami organizacyjnymi powiatów, realizującymi zadania z zakresu pomocy społecznej, pieczy zastępczej i wspierania rodziny, przeciwdziałania przemocy domowej oraz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

2.2.1. Indywidualne programy pomocy

Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową obejmuje działania psychologiczne, edukacyjne i socjalizacyjne ukierunkowane na taką zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc, która zmniejszy ryzyko dalszego stosowania przez nie przemocy oraz zwiększy ich zdolność do samokontroli agresywnych zachowań i do konstruktywnego współżycia w rodzinie. W roku oceny programy realizowane były w 5 powiatowych centrach pomocy rodzinie (hrubieszowski – 15 osób, lubartowski – 20, bialski – 10, rycki – 10, chełmski – 1 osoba) oraz 3 miastach na prawach powiatu, M. Chełm – 10 osób, M. Lublin – 30, M. Zamość – 17). Łącznie programem objęto 113 osób stosujących przemoc w rodzinie.

W 2022 r. programy realizowane były w 5 powiatowych centrach pomocy rodzinie (kraśnicki – 15 osób, łęczyński – 9, hrubieszowski – 16, lubartowski – 8, puławski – 11) oraz 4 miastach na prawach powiatu (M. Biała Podlaska – 21 osób, M. Chełm – 10, M. Lublin – 60, M. Zamość – 15), a objętych nimi zostało 165 osób stosujących przemoc domową.

Indywidualny program integracji cudzoziemców jest jedną z form pomocy skierowaną do cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pozwolenie na pobyt. W roku oceny realizowany był w M. Biała Podlaska (67 osób), M. Lublin (19), M. Chełm (1) oraz w powiatach: bialskim (6), lubelskim (1), parczewskim (3), radzyńskim (13), łukowskim (15), świdnickim (4), kraśnickim (3), puławskim (2) i łęczyńskim (2). Łączna liczba osób korzystających z indywidualnego programu integracji cudzoziemców w województwie w roku oceny wyniosła 136 (w 2022 r. programem zostało objętych 99 osób).

2.2.1. Wspieranie rodziny i pieczy zastępcza

Do głównych zadań samorządu powiatu wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej należą w szczególności:

- organizowanie pieczy zastępczej poprzez tworzenie warunków do powstawania oraz działania rodzin zastępczych, rodzin pomocowych, rodzinnych domów dziecka,
- prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych,

- wsparcie dla usamodzielniających się osób, opuszczających rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe, niezawodowe oraz prowadzących rodzinne domy dziecka.

Zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatora(ów) rodzinnej pieczy zastępczej. Organizacja pieczy zastępczej jest zadaniem własnym powiatu. Piecza zastępcza ma zapewnić pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub, gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- 1) rodzina zastępcza:
 - a) spokrewniona,
 - b) niezawodowa,
 - c) zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;
- 2) rodzinny dom dziecka.

Wg stanu na koniec grudnia 2023 roku w województwie lubelskim funkcjonowały ogółem 1 742 rodziny zastępcze różnego typu. Najwięcej było rodzin spokrewnionych z dzieckiem (1 167), które stanowiły 66% wszystkich rodzin zastępczych. W rodzinach umieszczonych było 2 583 dzieci ogółem, z tego 1 570 w rodzinach spokrewnionych. Ponadto w województwie lubelskim funkcjonuje 27 rodzinnych domów dziecka, w których w roku oceny przebywało 194 dzieci.

Rodziny zastępcze spokrewnione oraz niezawodowe funkcjonują na terenie wszystkich powiatów województwa, natomiast funkcjonowanie rodzin zastępczych zawodowych wykazało 20 powiatów/miast na prawach powiatu. Na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało jedynie 6 rodzin zastępczych specjalistycznych: w powiecie chełmskim, kraśnickim i puławskim oraz na terenie miasta Biała Podlaska. W 5 powiatach: hrubieszowskim, kraśnickim, lubelskim, puławskim, oraz w mieście Lublin w roku oceny funkcjonowało 9 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego.

Liczbę poszczególnych typów rodzin oraz dzieci w nich umieszczonych w latach 2017 – 2023 przedstawia tabela:

Tabela 11. Rodziny zastępcze na terenie województwa lubelskiego w latach 2017 – 2023

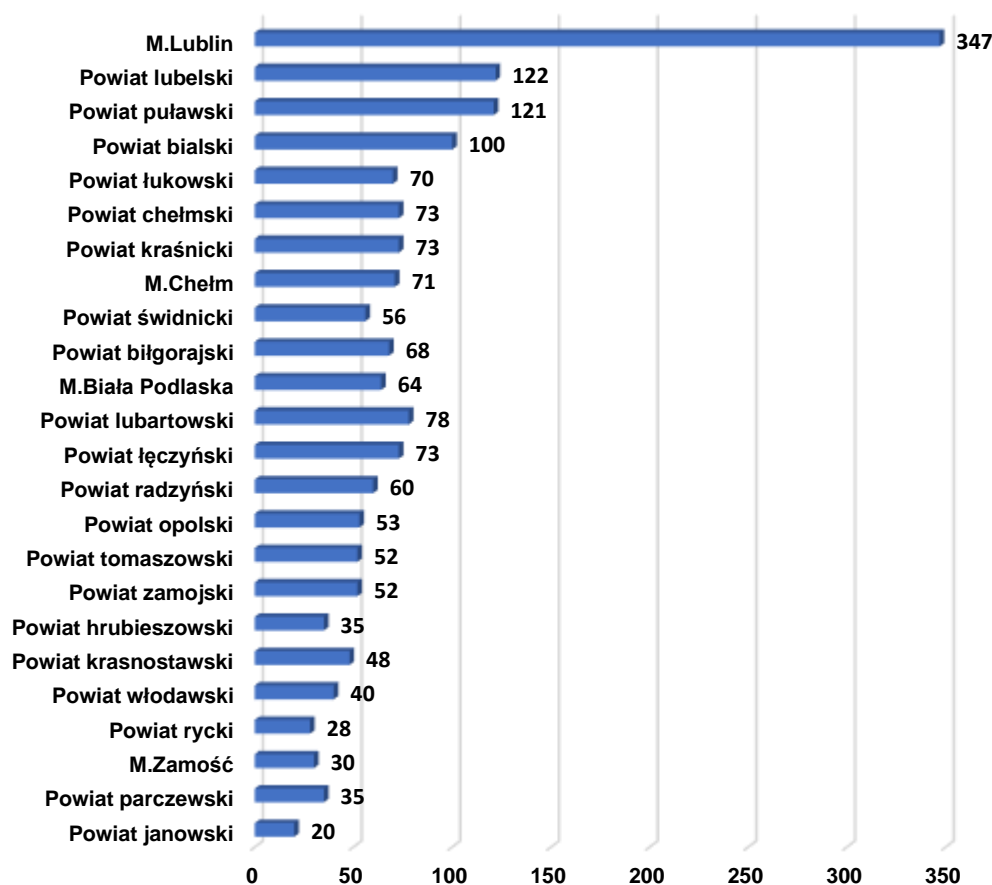
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
RODZINY SPOKREWNIONE Z DZIECKIEM							
Liczba rodzin	1 157	1 121	1 115	1 118	1 131	1 119	1 742

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	1 516	1 473	1484	1481	1 510	1477	1570
RODZINY ZASTĘPCZE NIEZAWODOWE							
Liczba rodzin	501	481	479	470	487	489	495
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	669	655	635	645	676	673	686
RODZINY ZASTĘPCZE ZAWODOWE							
Liczba rodzin	103	67	69	72	67	70	80
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach:	311	210	303	311	318	303	327
w tym:							
RODZINY ZASTĘPCZE SPECJALISTYCZNE							
Liczba rodzin	4	6	5	5	6	6	6
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	7	12	9	9	12	10	14
RODZINY ZASTĘPCZE PEŁNIĄCE FUNKCJĘ POGOTOWIA RODZINNEGO							
Liczba rodzin	20	19	18	17	16	12	9
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	86	48	71	62	60	56	39
RODZINNY DOM DZIECKA							
Liczba rodzinnych domów dziecka	16	16	21	21	24	25	27
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych domach dziecka	111	122	146	146	184	185	194

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31

Liczbę rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka ogółem w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego przedstawia poniższy wykres:

Wykres 11. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w powiatach ogółem w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jednym z zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej jest organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka. W 2023 roku szkolenia zostały skierowane do 10 kandydatów na rodziny zastępcze spokrewnione, 92 kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe oraz 15 kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe.

Rodzina zastępcza zawodowa oraz prowadzący rodzinny dom dziecka są obowiązani do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji, w szczególności poprzez udział w szkoleniach. W 2023 r. przeszkolonych zostało 426 osób z rodzin zastępczych.

W ramach poradnictwa specjalistycznego udzielono rodzinom zastępczym 8 838 porad.

Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się, na ich wniosek, opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Na koniec grudnia 2023 r. w województwie lubelskim zatrudnionych było 78 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w 20 powiatach i 4 miastach na prawach powiatu. Koordynatorzy pracowali z 1 138 rodzinami zastępczymi / rodzinnymi domami dziecka.

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, zwanej "osobą usamodzielnianą", w przypadku gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu przyznaje się pomoc na:

- 1) kontynuowanie nauki,
- 2) usamodzielnienie,
- 3) zagospodarowanie.

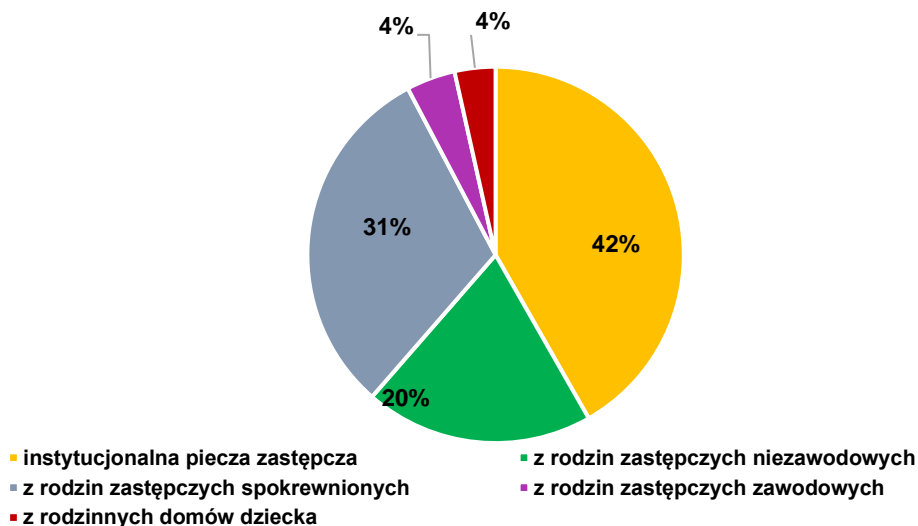
Ponadto udziela się pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia.

W 2023 r. formy pieczy zastępczej opuściło 285 dzieci powyżej 18 roku życia:

- 1) z instytucjonalnej pieczy zastępczej – 119 osób
- 2) z rodzin zastępczych niezawodowych – 56 osób
- 3) z rodzin zastępczych spokrewnionych – 88 osób
- 4) z rodzin zastępczych zawodowych – 12 osób
- 5) z rodzinnych domów dziecka – 10 osób

Spośród nich 192 osoby założyły własne gospodarstwo domowe, w tym 10 osób wyjechało za granicę.

Wykres 12. Struktura liczby osób usamodzielnionych w rozbiciu na pełnoletnie osoby opuszczające pieczę zastępczą

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego (obydwa półrocza).

Na realizację świadczeń w ramach usamodzielnienia dla osób pełnoletnich opuszczających rodzinne domy dziecka, rodziny zastępcze niezawodowe, rodziny zastępcze spokrewnione oraz rodziny zastępcze zawodowe wydatkowano 3 105 848 zł, w tym:

- 1) na kontynuowanie nauki – 1 720 389 zł,

- 2) na usamodzielnienie – 1 052 841 zł,
- 3) na zagospodarowanie – 332 618 zł.

W roku oceny środki finansowe skierowane do opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze wyniosły 1 461 495 zł. Pomoc pieniężną przyznano na:

- 1) kontynuowanie nauki – 743 105 zł,
- 2) usamodzielnienie – 567 865 zł,
- 3) zagospodarowanie – 150 525 zł.

Na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (art. 88 ust. 1) powiat realizuje pomoc skierowaną do osób pełnoletnich opuszczających: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy. Celem pomocy jest życiowe usamodzielnienie tych osób i integracja ze środowiskiem poprzez pracę socjalną oraz pomoc finansową i rzeczową.

W 2023 r. na terenie województwa lubelskiego takich osób było 38 (w 2022 r. – 36), z tego z pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki skorzystało 18 osób, z pomocy pieniężnej na usamodzielnienie 11 osób, z pomocy pieniężnej na zagospodarowanie 9 osób.

Środki finansowe przeznaczone dla osób opuszczających dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii i młodzieżowy ośrodek wychowawczy w roku oceny wyniosły 135 416 zł. W 2022 r. była to kwota 145 307 zł.

W 2023 r. pomoc pieniężną przeznaczono na:

- 1) kontynuowanie nauki – 64 464 zł;
- 2) usamodzielnienie – 41 659 zł;
- 3) zagospodarowanie – 29 293 zł.

Instytucjonalna piecza zastępcza

Dziecko pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej może zostać skierowane do instytucjonalnej pieczy zastępczej po wyczerpaniu możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub braku możliwości skierowania dziecka do rodziny zastępczej. Instytucjonalna piecza zastępcza jest sprawowana w formie:

1. placówki opiekuńczo-wychowawczej;
2. regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej;
3. interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze dzielą się na:

a) **typu socjalizacyjnego** – zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie, zaspokajają jego niezbędne potrzeby i podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny,

b) **typu interwencyjnego** – zapewniają dziecku doraźną opiekę w czasie trwania sytuacji kryzysowej lub w przypadkach wymagających zapewnienia mu natychmiastowej opieki. Pobyt w placówce interwencyjnej nie powinien być dłuższy niż 3 miesiące, w szczególnych przypadkach może on zostać przedłużony do zakończenia trwającego postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny, przysposobienie, umieszczenie w pieczy zastępczej,

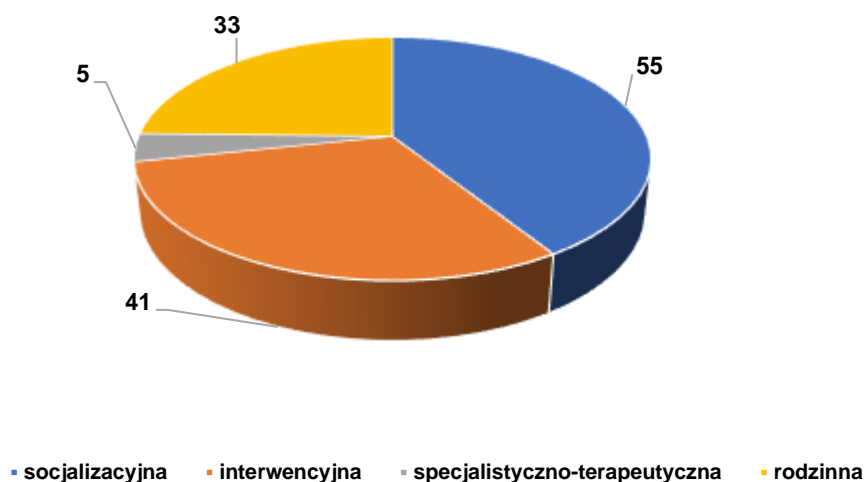
c) **typu specjalistyczno-terapeutycznego** – zapewniają opiekę dzieciom o indywidualnych potrzebach, wymagających stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej opieki (dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności i wymagające wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych),

d) **typu rodzinnego** – zapewniają całodobową opiekę i wychowanie dla maksymalnie 8 dzieci, (za wyjątkiem potrzeby umieszczania rodzeństwa), zaspokajają niezbędne potrzeby dzieci i podejmują działania na rzecz powrotu dzieci do ich rodzin. Prowadzenie placówki można zlecić organizacji pozarządowej.

Wg stanu na koniec grudnia 2023 r. w województwie lubelskim funkcjonowały 93 placówki opiekuńczo-wychowawcze, w których przebywało 977 dzieci.

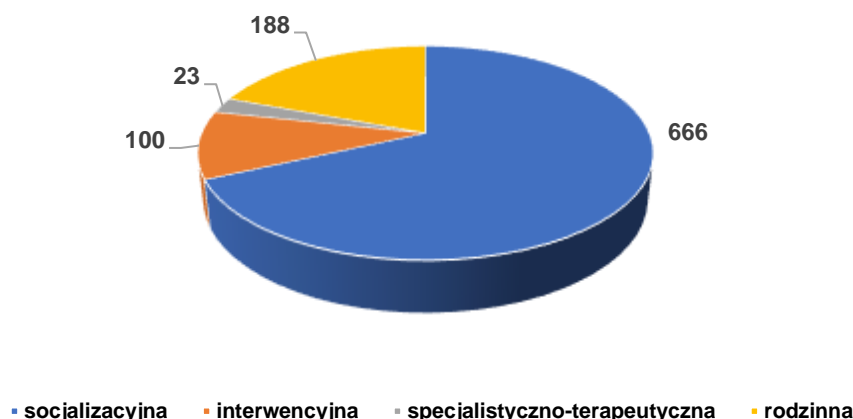
Podział placówek z uwagi na ich funkcję oraz liczbę przebywających w nich dzieci przedstawiają poniższe wykresy:

Wykres 13. Liczba placówek opiekuńczo- wychowawczych z uwagi na ich funkcje w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31. Liczba placówek wskazanych na wykresie nie sumuje się do ogólnej liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie (94) ponieważ część z nich to placówki typu łączonego.

Wykres 14. Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31.

2.2.3. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych

Powiatowe centra pomocy rodzinie realizując zadania z zakresu rehabilitacji społecznej zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w 2023 r. udzieliły dofinansowania tych zadań na ogólną kwotę 96 788 280 zł, tj. o ponad 11 mln zł większą niż w 2022 r.

Do zadań tych należy, m.in.:

- Pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się.

W ramach tego zadania w 2023 r. dofinansowanie uzyskało 1 491 osób na kwotę 6 739 965 zł (w 2022 roku było to 1 537 osób na kwotę 6 704 831 zł). Prognozy na 2024 rok przewidują wzrost liczby osób objętych dofinansowaniem do 1 765 osób oraz wysokości środków do wartości 9 001 405 zł.

- Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.

Z tego typu pomocy skorzystało 4 547 osób, a udzielone wsparcie wyniosło 7 289 761 zł. W 2022 r. było to odpowiednio 3 869 osób i 5 851 216 zł. Na 2024 rok powiaty prognozują wzrost nakładów na ten cel do wysokości 9 321 626 zł.

- Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny.

W ramach tego zadania pomoc uzyskało 12 695 osób na kwotę ogółem 21 649 008 zł. Prognozy na rok przyszły przewidują że tą formą pomocy zostanie objętych 15 005 osób.

- Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.

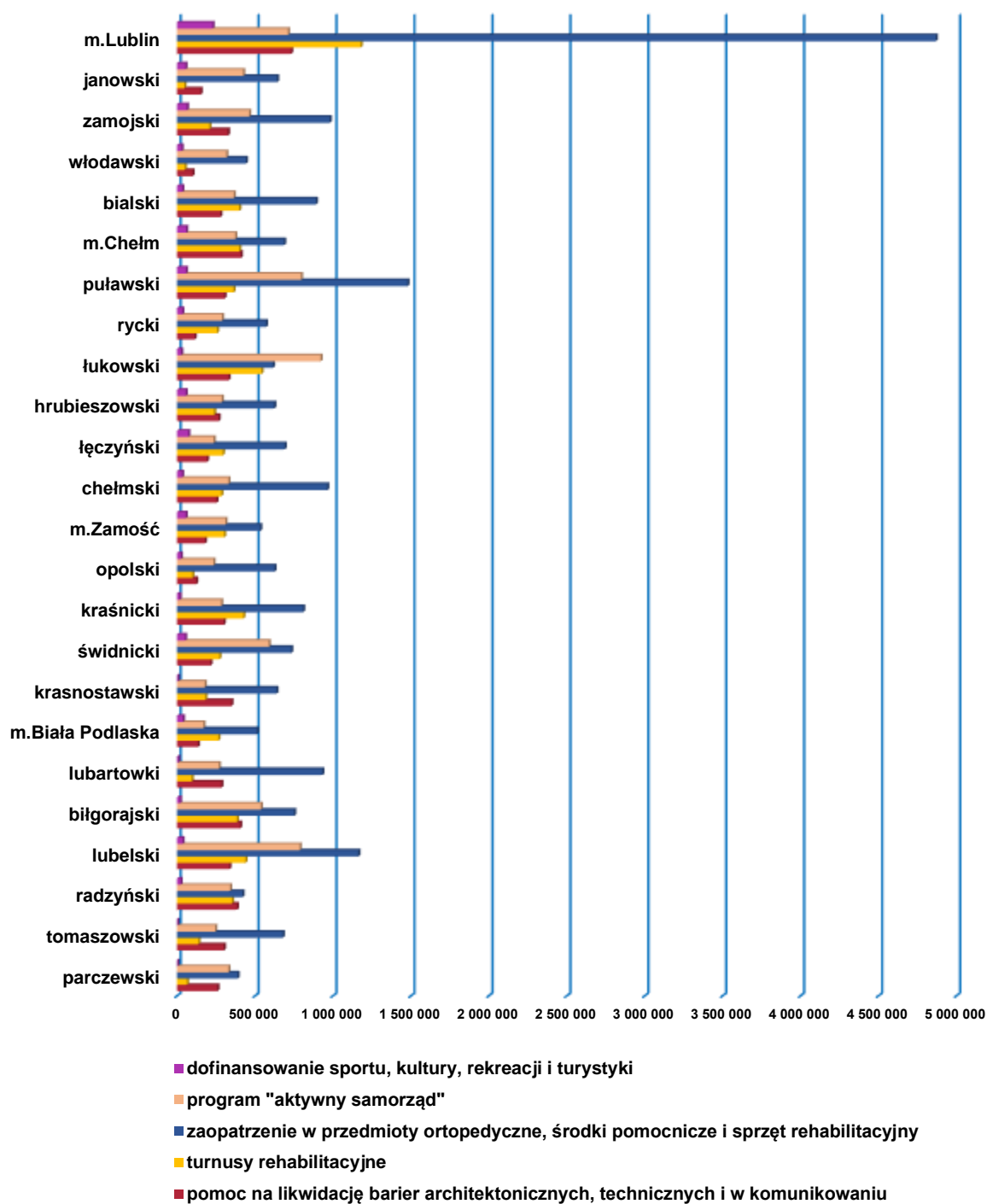
W 2023 r. dofinansowaniem objęto 240 imprez, w których udział wzięło 8 921 niepełnosprawnych uczestników. Wartość dofinansowania wyniosła 1 046 954 zł.

Od 2011 r. powiaty przy udziale środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych realizują Program „Aktywny Samorząd”, którego celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. W 2023 r. w ramach programu wypłacono 1 621 świadczeń na kwotę 9 789 478 zł. Prognozy na 2024 r. przewidują wzrost liczby świadczeń wypłacanych w programie do 1 747 oraz wydatkowanie na powyższy cel środków w kwocie 10 452 786 zł.

Kolejnym zadaniem powiatowych centrów pomocy rodzinie w ramach rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych jest dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika. W 2023 r. powiaty przeznaczyły na realizację tej usługi 1 000 zł.

Wysokość środków finansowych, którymi dysponowały poszczególne powiaty w 2023 roku na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym: likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny, realizację Programu „Aktywny samorząd”, dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych przedstawia poniższy wykres:

Wykres 15. Wysokość środków finansowych, którymi dysponowały poszczególne powiaty w 2023 roku na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej (w złotych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

3. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

Organizowana przez gminy i powiaty infrastruktura socjalna ma na celu kompleksowe wsparcie mieszkańców województwa w przezwyciężaniu ich trudności życiowych. W katalogu zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia obligatoryjnie działają ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie. W województwie lubelskim 5 funkcjonujących ośrodków pomocy społecznej zostało przekształconych w **centra usług społecznych** poszerzając tym samym katalog świadczonych usług społecznych zgodnie z zapisami *ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centra usług społecznych*. Centra funkcjonują w Bełżycach (powiat lubelski), w Wojcieszkowie (powiat łukowski), w Opolu Lubelskim, w Świdniku i Łukowie.

Mieszkańcy regionu wymagający wsparcia mają możliwość skorzystania z szerokiego katalogu pozostałych instytucji w zależności od trudności, z którymi zmagają się na co dzień. Poniżej zaprezentowano najważniejsze z form instytucjonalnych w ramach obowiązującego systemu.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej **ośrodek wsparcia** jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu. W ośrodku wsparcia mogą być prowadzone miejsca całodobowe okresowego pobytu. Ośrodkiem takim może być ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienny dom pomocy, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko i dom dla bezdomnych oraz klub samopomocy. Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są: środowiskowe domy samopomocy lub kluby samopomocy. Osoby z zaburzeniami psychicznymi w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej. Środowiskowy dom samopomocy świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Z przedstawionych danych wynika, że w 2023 r., podobnie jak rok wcześniej, funkcjonowało **176 ośrodków wsparcia o różnym charakterze**. Spośród nich 146 było prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego, a 30 przez organizacje pozarządowe. Z pomocy ośrodków skorzystało 7 710 osób (o 167 osób więcej niż w roku poprzedzającym). Kadre tych jednostek stanowiło 1 187 osób (o 117 pracowników mniej niż w 2022 r.).

W ramach ośrodków wsparcia w 2023 roku funkcjonowało **58 środowiskowych domów samopomocy** (o 1 więcej niż w roku poprzedzającym), w tym 44 prowadzone przez jednostki

samorządu terytorialnego². Z ich usług skorzystało 2 626 osób, tj. o 72 osoby więcej w porównaniu z rokiem 2022. Liczba osób oczekujących wyniosła 94, a kadre stanowiły 744 osoby (o 19 więcej niż w 2022 r.). Miejsca całodobowe okresowego pobytu prowadziły 2 środowiskowe domy samopomocy.

Ponadto w województwie lubelskim funkcjonowało **59 Klubów Samopomocy** (o 10 więcej niż w 2022 r.), w tym 58 prowadzone przez jednostki samorządu oraz **5 klubów samopomocy** dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W 2023 r. wsparciem zostało objętych ogółem 2 026 1827 osób (o 199 więcej niż rok wcześniej), w tym 341 osób w klubach samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Wśród ośrodków wsparcia wymienia się takżeienne domy pomocy, które przeznaczone są dla osób samotnych lub osób w rodzinach. Placówki te oferują różne rodzaje wsparcia i zajęć, m.in.: codzienne wyżywienie, terapie zajęciowe - plastyczne, informatyczne, teatralne czy muzyczne. Odbywają się w nich różne imprezy kulturalne, uroczystości oraz spotkania okolicznościowe. Osoby starsze mogą skorzystać z usług pielęgniarek, lekarzy czy też rehabilitantów. W województwie lubelskim funkcjonuje **47 dziennych domów pomocy** (o 5 więcej niż rok wcześniej), w tym 18 utworzonych z Programu Wieloletniego „Senior +” realizowanego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej³. W ramach ww. Programu utworzono 32 kluby seniora.

Na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało **18 placówek udzielających wsparcia osobom bezdomnym (3 noclegownie, 9 schronisk i 6 ogrzewalni)**⁴. W 2023 r. zatrudniały 95 pracowników, a z ich usług skorzystało 1 038 osób (o 93 osoby więcej niż rok wcześniej). Z miejsc w schroniskach skorzystały 573 osoby (o 76 więcej niż w roku poprzedzającym). Z usług ogrzewalni skorzystało 260 osób (o 33 więcej niż rok wcześniej), a z usług 3 noclegowni skorzystało 205 osób (o 16 mniej niż w 2022 r.)

Na podstawie art. 19 ust. 10 ustawy o pomocy społecznej do zadań powiatu należy prowadzenie domów pomocy społecznej. Zgodnie z danymi otrzymanymi ze sprawozdania OZPS wynika, że w 2023 roku w województwie lubelskim funkcjonowało **45 domów pomocy społecznej**, w tym 1 prowadzony przez gminę Żyrzyn. Należy zaznaczyć, że 37 placówek prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego, natomiast 8 przez organizacje pozarządowe.

² Dane o liczbie środowiskowych domów samopomocy pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej.

³ Dane o liczbie placówek Senior+ pochodzą z zamieszczonego na stronie internetowej Wydziału Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego rejestru: Wykaz placówek „Senior+” funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego. Dane o liczbie pozostałych dziennych domów pomocy (26 jednostki) pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej.

⁴ Dane dotyczące liczby placówek prowadzących schroniska, noclegownie i ogrzewalnie pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej.

W 2023 r. domy pomocy społecznej dysponowały 4 472 miejscami, a skorzystało z ich usług 4 765 osób (o 129 osób więcej niż rok wcześniej). Na umieszczenie w DPS oczekiwało 259 osób (w 2022 r. – 187 osób). Ocena Zasobów Pomocy Społecznej wskazuje stopień nasycenia usługami w DPS-ach wyrażony jako stosunek liczby osób umieszczonych w DPS pomnożony przez 100 do sumy liczby osób umieszczonych w DPS i liczby oczekujących. Wskaźnik ten, wyrażony w procentach przedstawia poniższa tabela:

Tabela 12. Wskaźnik nasycenia usługami w DPS-ach wyrażony w %

	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	69,91	59,68	79,83	79,25	72,46
Osoby w podeszłym wieku	80,13	71,78	88,57	69,85	85,05
Osoby przewlekle somatycznie chore	60,53	45,13	73,17	69,85	58,42
Osoby przewlekle psychicznie chore	73,28	77,27	85,22	92,55	91,49
Osoby dorosłe niepełnosprawne intelektualnie	76,74	89,19	88,24	92,54	92,19
Dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie	100,00	88,24	100,00	100,00	100,00
Osoby niepełnosprawne fizycznie	66,67	55,74	88,41	86,27	83,67

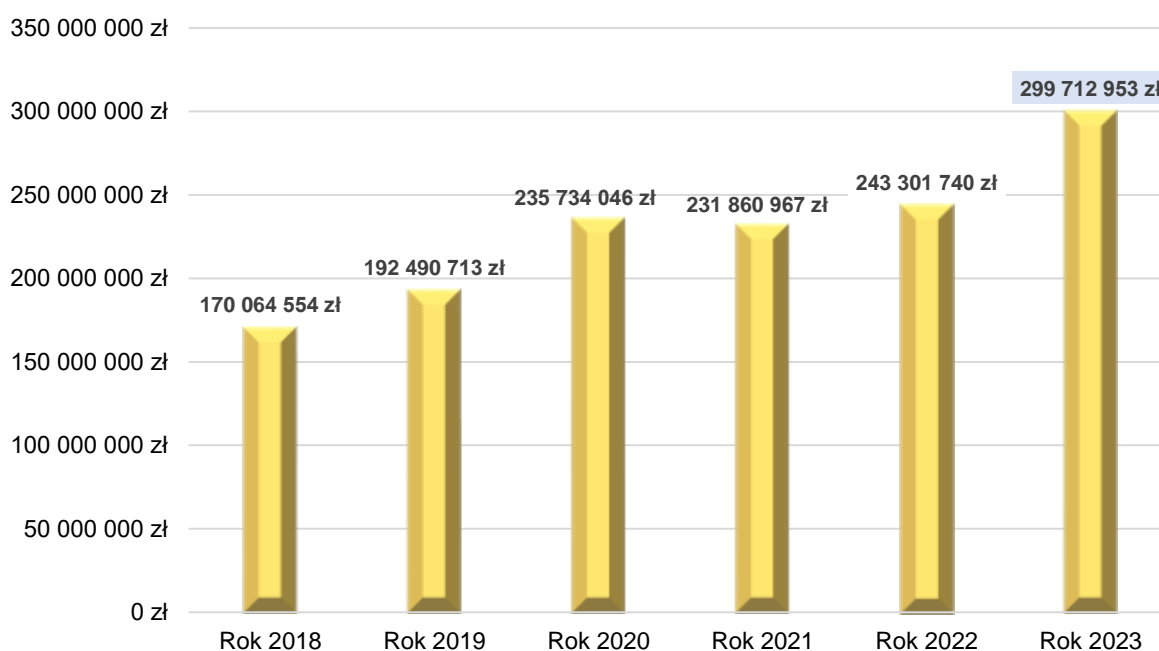
Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Wartość wskaźnika nasycenia usługami w domach pomocy społecznej w województwie lubelskim uległa nieznacznemu obniżeniu w stosunku do 2022 r. Największe zapotrzebowanie na miejsca odnotowano w przypadku domów pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych. Na koniec grudnia 2023 r. na umieszczenie w tego typu placówce oczekiwało 210 osób, co stanowi 80% wszystkich oczekujących (263 osoby). Liczba osób oczekujących na przyjęcie do pozostałych typów domów pomocy utrzymuje się na poziomie z ubiegłego roku, w tym nie odnotowano osób oczekujących na przyjęcie do domów dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną.

Liczba osób zatrudnionych w domach pomocy społecznej w 2023 r. wynosiła 3 106 osób i zmalała od roku poprzedniego o 3 osoby.

Środki finansowe jednostek samorządu terytorialnego przeznaczone na funkcjonowanie DPS w 2023 r. to kwota 299 712 953 zł – wyższa o 56 411 213 zł w stosunku do 2022 r. Zauważalny jest systematyczny wzrost wysokości kosztów przeznaczonych na prowadzenie domów pomocy społecznej w województwie lubelskim. Poniższy wykres prezentuje kwoty na ten cel od 2018 r.

Wykres 16. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania domów pomocy społecznej

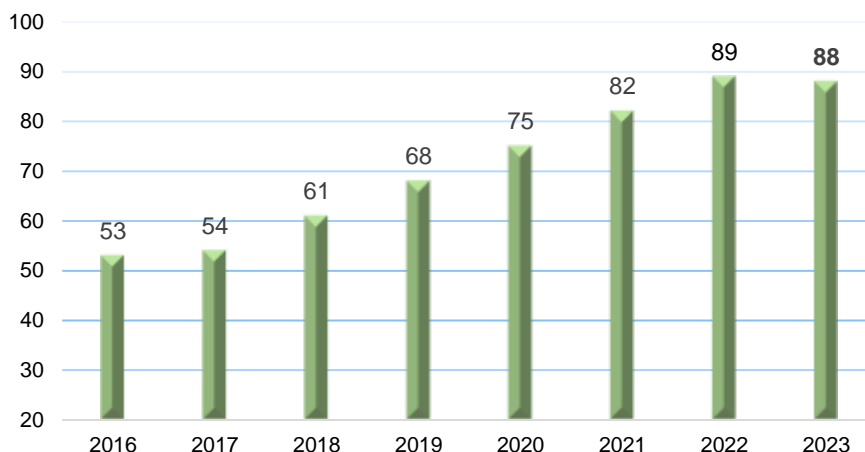
Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS.

Osoby wymagające z powodu wieku lub niepełnosprawności pomocy innych osób mogą korzystać z usług opiekuńczych i bytowych świadczonych w formie rodzinnego domu pomocy. Pomoc tego typu świadczona jest całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób. Na terenie województwa lubelskiego funkcjonują **3 rodzinne domy pomocy** (wszystkie w Józefowie, w powiecie biłgorajskim). Zapewniają łącznie 24 miejsca a z ich usług w 2023 r. skorzystało 29 osób.

Zmiana ustawy o pomocy społecznej wprowadziła w 2023 r. podział mieszkań chronionych na mieszkania chronione treningowe i mieszkania chronione wspomagane. W mieszkaniu treningowym świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz naukę w obszarze rozwijania lub utrwalania niezależności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia zapewnia się usługi bytowe oraz naukę, rozwijanie lub utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia niezależnego życia. Mieszkanie wspomagane jest przeznaczone w szczególności dla osoby niepełnosprawnej w tym osoby niepełnosprawnej fizycznie, osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz osoby w podeszłym wieku lub przewlekle chorej. W mieszkaniu wspomagającym zapewnia się usługi bytowe, pracę socjalną oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu i realizacji kontaktów społecznych. W 2023 r. na terenie województwa funkcjonowało **88 mieszkań chronionych** treningowych i wspomaganych (o 1 mniej niż w 2022 r.) Skorzystało z nich 259 osób. 3 mieszkania prowadzone było przez organizację pozarządową, pozostałe przez jednostki

samorządu terytorialnego (60 mieszkań przez gminy, 25 przez powiaty). Liczbę mieszkań chronionych w latach 2016 – 2023 prezentuje poniższy wykres:

Wykres 17. Liczba mieszkań chronionych na przełomie lat 2016-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Do zadań powiatu należy prowadzenie **ośrodków interwencji kryzysowej**. W 2023 r. na terenie Lubelszczyzny było 11 takich placówek⁵. Z wykazu Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie wynika, że na dzień 20 czerwca 2023 r. funkcjonowało 13 ośrodków interwencji kryzysowej w następujących powiatach: puławskim, kraśnickim, łukowskim, janowskim, tomaszowskim, świdnickim, zamojskim, biłgorajskim, parczewskim, lubelskim, M. Chełm, M. Lublin i M. Zamość. Wśród nich 2 placówki prowadzone były przez organizacje pozarządowe, natomiast pozostałe przez jednostki samorządu terytorialnego. Liczba miejsc całodobowych w OIK-ach wynosiła 72. Ze wsparcia ośrodków skorzystało 3 798 osób.

W ramach zadań powiatu prowadzone są **jednostki specjalistycznego poradnictwa**. Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii, natomiast poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną.

⁵ Dane dotyczące liczby ośrodków interwencji kryzysowej pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej

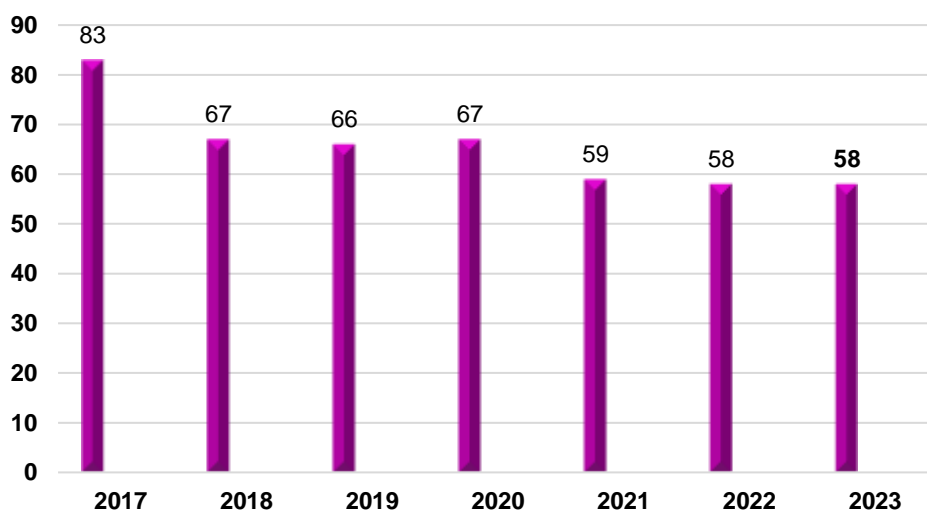
Z danych zebranych za 2023 r. wynika, że z usług placówek specjalistycznego poradnictwa skorzystało 1 335 osób. Warto tu jednak zaznaczyć, że funkcję jednostek specjalistycznego poradnictwa pełnią w powiatach powiatowe centra pomocy rodzinie posiadające wyspecjalizowaną kadrę do pomocy rodzinie. Tym samym liczba osób, które skorzystały z tej formy pomocy jest wyższa.

Samorządy gminne i powiatowe w myśl ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej mogą prowadzić dzienne placówki wsparcia, w których mogą przebywać dzieci z rodzin z trudnościami opiekuńczo - wychowawczymi. W placówkach dziecko zostaje objęte pomocą i wychowaniem. Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona jako forma:

- opiekuńcza, w tym koła zainteresowań, świetlice, kluby i ogniska wychowawcze;
- specjalistyczna;
- pracy podwórkowej realizowana przez wychowawcę.

Na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało **58 placówek wsparcia dziennego**. Z danych zebranych do sprawozdania wynika, że liczba korzystających w 2023 r. wynosiła 1 618 osób.

Wykres 18. Liczba placówek wsparcia dziennego w latach 2017-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS.

Na terenie województwa lubelskiego w 2023 r., podobnie jak rok wcześniej, funkcjonowało **10 Centrów Integracji Społecznej**. Wśród nich 6 prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego. Centra funkcjonowały w Białej Podlaskiej, Chełmie, Zamościu, Mienianach (gm. Hrubieszów), Krasnymstawie, Lublinie, Świdniku, Jacni (gmina Adamów), Janówce Zachodniej (gmina Komarów-Osada), miejscowości Staw Noakowski (gmina Nielisz). Liczba uczestników zajęć wyniosła 568 osób – o 97 osób więcej niż w 2022 r.

W 2023 r. na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało **29 Klubów Integracji Społecznej** (o 2 więcej niż rok wcześniej). Kluby integracji społecznej funkcjonowały w M. Lublin, M. Chełm, M. Zamość oraz na terenie powiatów: bialskiego, janowskiego, tomaszowskiego, zamojskiego, chełmskiego, łukowskiego, krasnostawskiego, lubartowskiego, łęczyńskiego, opolskiego, puławskiego, kraśnickiego, lubelskiego, hrubieszowskiego, świdnickiego i biłgorajskiego. Z zajęć w nich prowadzonych skorzystało 70 osób (o 45 osób mniej niż w 2022 r.).

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych prowadzone są działania aktywizujące mające na celu rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych. Formami aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych jest m.in. uczestnictwo tych osób w warsztatach terapii zajęciowej oraz zakładach aktywności zawodowej.

Zgodnie z Informacją dla Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w 2023 r. na terenie województwa funkcjonowało **59 warsztatów terapii zajęciowej**. Z ich usług skorzystało 2 199 uczestników.

Na koniec 2023 r. na terenie województwa lubelskiego działało **9 zakładów aktywności zawodowej**. Zakłady te zatrudniały ogółem 473 osoby (o 15 osób więcej niż rok wcześniej), w tym 355 osób z niepełnosprawnością⁶.

W roku oceny funkcjonowało 5 zakładów aktywności zawodowej prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego:

- 1) Zakład Aktywności Zawodowej w Stoczku Łukowskim,
- 2) Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Łęcznej,
- 3) Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Jaszczowie,
- 4) Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Janowie Lubelskim,
- 5) Zakład Aktywności Zawodowej w Kocku

oraz 4 prowadzone przez inne podmioty:

- 1) Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelleksualną Koło w Tomaszowie Lubelskim, Zakład Aktywności Zawodowej w Przeorsku,
- 2) Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym "Misericordia" w Lublinie Zakład Aktywności Zawodowej w Lublinie,
- 3) Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego w Puławach, Zakład Aktywności Zawodowej w Puławach,

⁶ Informacja o warsztatach terapii zajęciowej i zakładach aktywności zawodowej opracowana na podstawie danych Oddziału Rehabilitacji Społeczno – Zawodowej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie, dotyczy zatrudnienia wszystkich osób niepełnosprawnych bez względu na źródło finansowania.

- Rożmieszczanie jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej o zasięgu ponadgminnym obrazuje poniższa mapa.

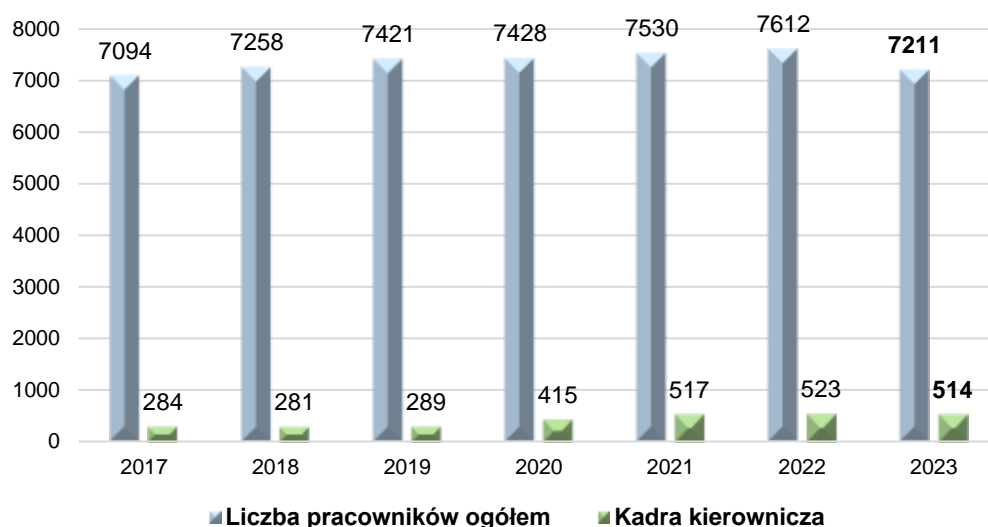
[illegible]

51

4. Kadra pomocy społecznej

Jednymi z ważniejszych czynników wpływających na poziom usług i rozwój instrumentów wsparcia mieszkańców są kompetencje i liczebność kadry jednostek realizujących zadania w zakresie pomocy społecznej. W jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w ubiegłym roku zatrudnionych było 7 211 osób, z czego 514 na stanowiskach kierowniczych (7,1% ogółu zatrudnionych). W porównaniu do 2022 r. liczba osób zatrudnionych zmniejszyła się o 401. Wielkość zatrudnienia na przełomie lat 2017 – 2023 przedstawia poniższy wykres:

Wykres 19. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – liczba osób zatrudnionych

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS.

Jednostką organizacyjną realizującą zadania gminy w zakresie pomocy społecznej są ośrodki pomocy społecznej/centra usług społecznych. Według danych ze sprawozdania MRiPS-06 w 2023 r. ośrodki pomocy społecznej zatrudniały 2 386 pracowników, w tym 1 076 pracowników socjalnych. W porównaniu do 2022 r. liczba pracowników socjalnych zmalała o 62 osoby. W grupie pracowników socjalnych 30,5% (329 osób) stanowili specjaliści pracy socjalnej, 11,5 % (124 osoby) starsi specjaliści pracy socjalnej. W centrach usług społecznych zatrudnione były 123 osoby, w tym 42 pracowników socjalnych.

Od kilku lat odsetek pracowników socjalnych posiadających specjalizację I lub II stopnia w zawodzie w stosunku do ogółu zatrudnionych w województwie pracowników socjalnych pozostaje na podobnym poziomie – około 40%. Poniższa tabela obrazuje precyzyjną wartość wskaźnika w latach 2017 – 2023:

Tabela 13. Wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych w latach 2017 – 2023

Rok	Wskaźnik
2017	40,68%
2018	41,94%
2019	42,30%
2020	38,80%
2021	41,89%
2022	41,12%
2023	42,74%

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS.

Zgodnie z zapisem w ustawie o pomocy społecznej dotyczącym struktury organizacyjnej pomocy społecznej (art. 110 ust.11) w ośrodku pomocy społecznej powinien być spełniony wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Natomiast zgodnie z art. 110 ust. 12 ośrodek pomocy społecznej zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy nie mniej niż 3 pracowników socjalnych.

Ustawowego warunku dot. pracowników socjalnych określonego w art. 110 ust. 11 i ust. 12 ustawy o pomocy społecznej łącznie nie spełnia 46 ośrodków pomocy społecznej, tj. o 3 więcej niż w 2022 r. Liczba ta stanowi 21,6% wszystkich ośrodków pomocy społecznej w województwie lubelskim.

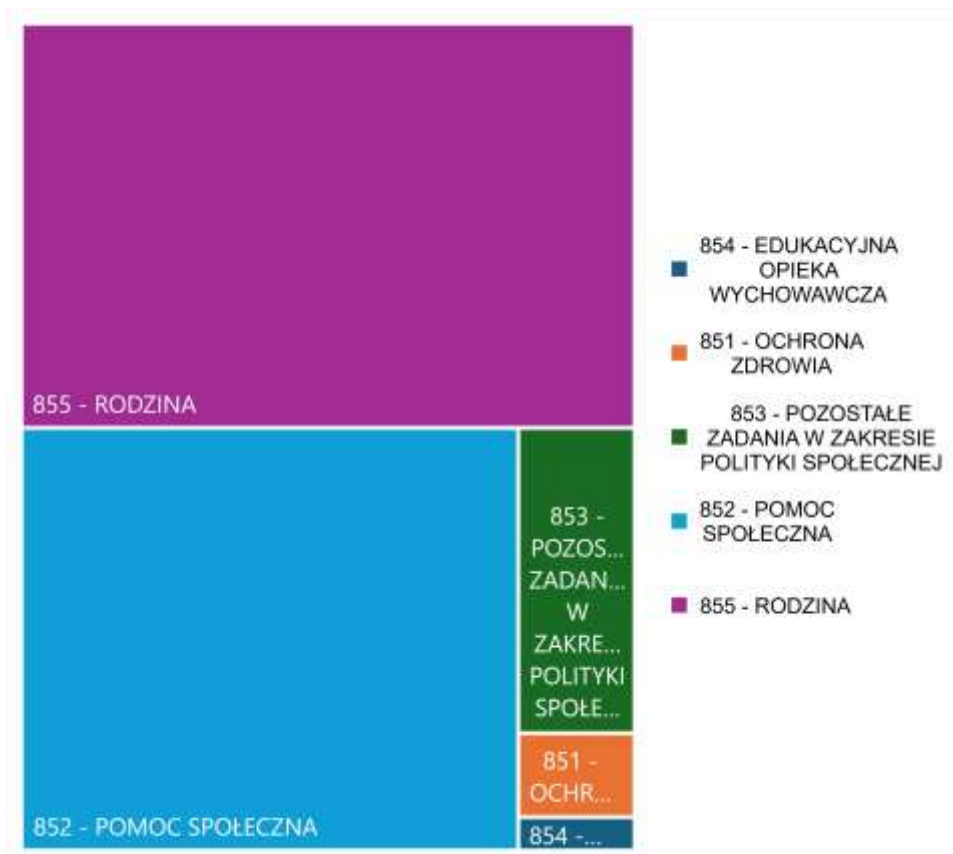
Jednostką organizacyjną pomocy społecznej na szczeblu powiatu są powiatowe centra pomocy rodzinie. Według danych sprawozdania MRiPS-06 w powiatowych centrach pomocy rodzinie w 2023 r. zatrudnionych było 328 pracowników, tj. o 58 osób mniej niż w 2022 r.

5. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej

Wysokość środków finansowych na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach gmin i powiatów w 2023 r. wyniosła łącznie 2 445 771 506 zł, w tym 1 721 903 688 zł (70%) stanowiły środki finansowe w budżetach ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie. W stosunku do 2022 r. wydatki te spadły o przeszło 1 mld zł. Tak istotny spadek wydatków w roku 2023 związany był przede wszystkim z przejściem od dnia 1 stycznia 2022 r. obsługi wypłat świadczenia wychowawczego przez zakład ubezpieczeń społecznych.

Poniższa grafika przedstawia proporcje środków finansowych przeznaczonych na wydatki w pomocy społecznej oraz w innych obszarach polityki społecznej w roku oceny:

Grafika 1. Udział środków finansowych na wydatki w pomocy społecznej oraz w innych obszarach polityki społecznej w 2023 r.

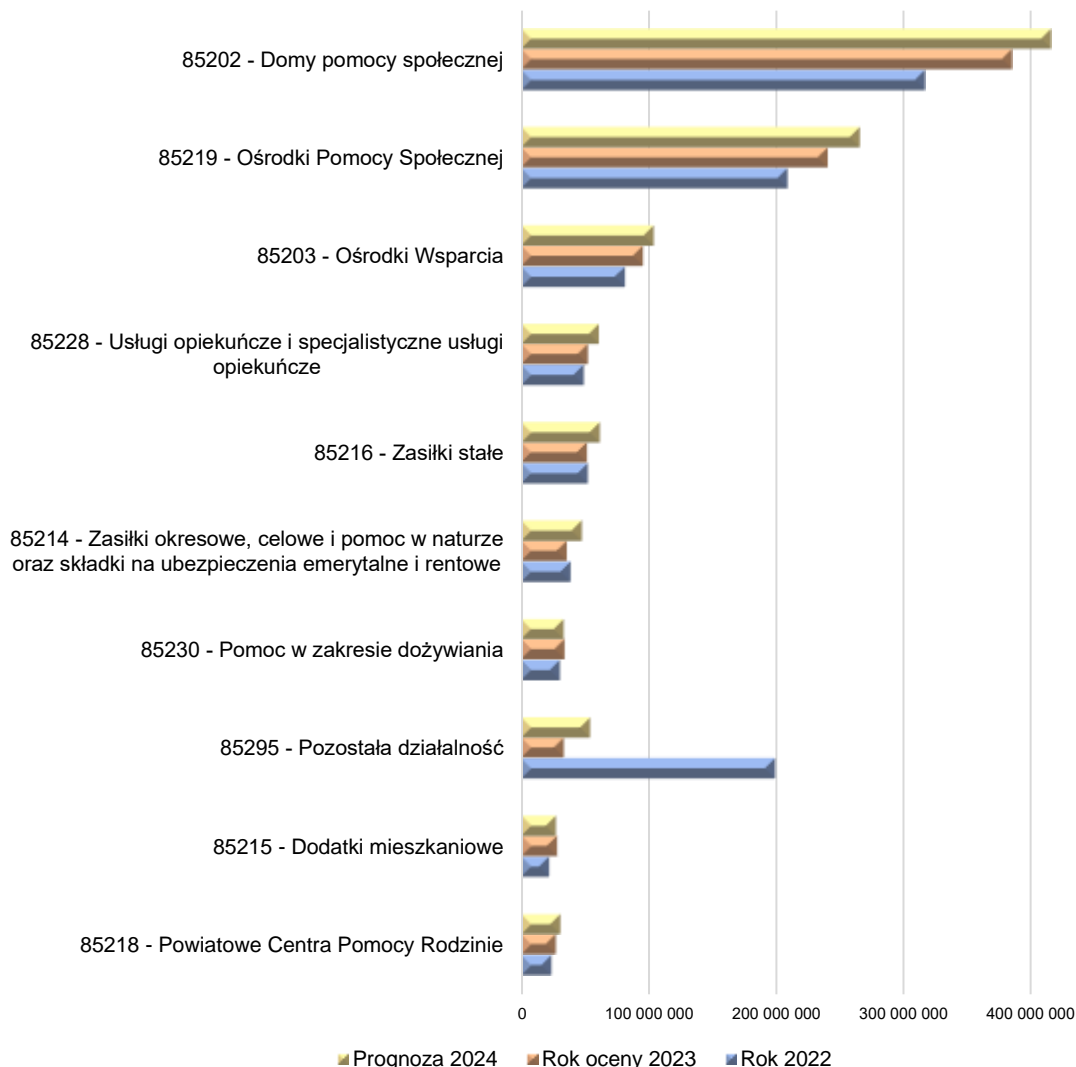
Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Najwięcej środków finansowych przeznaczonych zostało na:

- świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego (37,6%);
- domy pomocy społecznej (15,7%);
- ośrodki pomocy społecznej (9,8%);
- ośrodki wsparcia (3,9%);
- rodziny zastępcze (3,2%);
- działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych (3,3%);
- tworzenie i funkcjonowanie żłobków i klubów dziecięcych (3,1%);
- usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze (2,1%);
- zasiłki stałe (2,1%);
- przeciwdziałanie narkomanii i alkoholizmowi (1,9%).

Udział poszczególnych wydatków tylko w obszarze pomocy społecznej w latach 2022 – 2023 r. wraz z prognozą na 2024 r. przedstawia poniższy wykres:

Wykres 20. Główne wydatki w obszarze pomocy społecznej w latach 2022 – 2023 wraz z prognozą

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Głównym wydatkiem w obszarze pomocy społecznej są od lat koszty prowadzenia domów pomocy społecznej – każdego roku obserwuje się wzrost wydatków w tym obszarze.

Szczegółowe zestawienie środków finansowych na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostek samorządu terytorialnego, zarówno na zadania własne i zlecone przedstawia poniższa tabela:

Tabela 14. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostek samorządu terytorialnego (zadania własne i zadania zlecone w złotych)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2022	Rok oceny 2023	Prognoza 2024
OGÓŁEM	3 848 874 046	2 445 711 506	2 596 810 185
W tym: w budżecie OPS/PCPR	3 097 337 041	1 721 903 688	1 792 918 218
OCHRONA ZDROWIA			
Przeciwdziałanie narkomanii	2 584 636	2 783 886	3 218 962
Przeciwdziałanie alkoholizmowi	34 957 610	44 297 381	47 492 521
POMOC SPOŁECZNA			
Domy pomocy społecznej	317 591 223	385 818 189	416 332 164
Ośrodki Wsparcia	81 834 485	95 787 741	104 102 578
Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	2325 287	3 119 694	3 567 737
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz za osoby uczestniczące w zajęciach w centrum integracji społecznej	4 554 669	4 529 639	5 711 083
Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	39 078 925	35 875 451	47 781 024
Dodatki mieszkaniowe	22 047 051	28 479 145	27 479 477
Zasiłki stałe	52 456 362	51 857 415	61 896 657
Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie	23 866 041	27 338 175	31 009 430
Ośrodki Pomocy Społecznej	209 284 070	240 884 675	266 020 081
Jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	8 525 918	9 510 297	14 659 637
Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	49 300 046	52 509 637	61 123 045
Pomoc w zakresie dożywiania	30 656 314	34 078 120	33 534 440

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2022	Rok oceny 2023	Prognoza 2024
Pomoc dla cudzoziemców	963 841	1 146 260	426 236
Centra Integracji Społecznej	6 833 546	7 867 151	7 752 195
Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	22 105	180 970	134 200
Pozostała działalność	199 572 812	33 731 502	54 371 317
POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ			
Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	29 257 719	31 237 416	37 348 039
Zespoły orzekania o niepełnosprawności	10 278 879	12 599 493	13 197 747
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	32 268 351	37 139 645	43 537 370
Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	731 133 258	90 318 700	36 533 535
EDUKACYJNA OPIEKA WYCHOWAWCZA			
Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym	16 642 211	15 609 229	10 797 211
Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	2 996 671	3 121 136	3 543 533
RODZINA			
Świadczenie wychowawcze	858 999 290	1 983 786	1 082 017
Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	845 320 279	919 236 126	940 270 996
Wspieranie rodziny	14 807 933	20 170 282	20 557 917
Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	62 087 993	76 270 109	95 524 385
Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	717 053	682 052	772 535
Dzienni opiekunowie	0	26 880	00

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2022	Rok oceny 2023	Prognoza 2024
Rodziny zastępcze	71 212 282	77 172 669	88 898 887
Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	71 720 229	81 272 139	95 773 067

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Wnioski i rekomendacje

Przedstawione poniżej wnioski i rekomendacje uwzględniają kwestie i problemy polityki społecznej wynikające z przyjętej *Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021–2030* oraz z realizowanych programów wojewódzkich.

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
1.	<p>Wskaźnik osób korzystających z pomocy i wsparcia realizowanej przez ośrodki pomocy społecznej/centra usług społecznych oraz powiatowe centra pomocy rodzinie systematycznie spada i w 2023 roku utrzymywał się na poziomie wynoszącym 3,8% mieszkańców województwa lubelskiego.</p> <p>Wskaźnik korzystania z pomocy udzielanej w ramach zadań gminy spadł w roku oceny do poziomu 4,5% (względem 4,7% w 2022 roku). Najwyższy odsetek osób korzystających z pomocy i wsparcia odnotowano w gminach Trzeszczany (19,3%), Sawin (18,9%), Chrzanów i Zakrzew (obie gminy 17,4%), a najniższy w gminach Biłgoraj, Piaski (obie gminy 1%) i Biała Podlaska (1,1%).</p> <p>W 2023 r. głównymi powodami przyznania pomocy i wsparcia rodzinom były ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność. Wraz ze zjawiskiem bezrobocia są od lat głównymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej, pomimo corocznego spadku liczby korzystających.</p> <p>Prawie 55% osób, którym gminy przyznały świadczenie, to osoby długotrwale korzystające z pomocy.</p>	<p>1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030.</p> <p>2. Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2027.</p> <p>3. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027</p> <p>4. Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 – 2025.</p>	<p>Niezbędne jest sukcesywne wspieranie rozwoju warunków dla świadczenia dobrej jakości usług społecznych, szczególnie w gminach o najwyższych wskaźnikach korzystania z pomocy społecznej. Należy wspierać usługi realizowane w ramach centrów usług społecznych.</p> <p>Konieczne jest wspieranie organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej jako partnerów w procesie realizacji integracji społecznej oraz potencjalnych usługodawców, a także wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej w rozwiązywaniu problemów społecznych.</p>
2.	<p>W województwie lubelskim obserwuje się postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły w 2023 r. 24,4%</p>	<p>1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030.</p>	<p>Kluczowe jest poszerzanie i ułatwianie dostępu do usług społecznych dla osób w podeszłym wieku oraz wzmacnianie sieci wsparcia dla ich rodzin. Proces ten jest szczególnie ważny na obszarach</p>

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
	<p>mieszkańców województwa lubelskiego (w Polsce wartość tego współczynnika wynosiła 23,3%).</p> <p>Corocznie wzrasta liczba osób przebywających w DPS, za które gminy ponoszą odpłatność, wzrasta również koszt pobytu. Wiąże się to z procesem starzenia się społeczeństwa Lubelszczyzny, jak również jest to wynik niewystarczającej dostępności usług środowiskowych skierowanych do seniorów (pomimo wzrostu liczby miejsc spotkań i klubów seniora).</p>	<ol style="list-style-type: none"> 2. Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2021 - 2025. 3. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027 4. Program Wieloletni Senior + na lata 2021 – 2025” 	<p>wiejskich, gdzie występuje ograniczony dostęp do infrastruktury medycznej i społecznej, związany z niewielką liczbą placówek oraz z barierami transportowymi.</p> <p>Rekomenduje się upowszechnianie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych oraz rozwój opieki wytchnieniowej, aby zapobiegać kierowaniu osób starszych do domów pomocy społecznej.</p> <p>Rekomenduje się wspieranie rozwoju środowiskowych form wsparcia seniorów (m.in. dziennych domów pomocy, klubów samopomocy, klubów seniora, rodzinnych domów pomocy, mieszkań wspomaganych) dostosowanych do ich potrzeb, uwzględniających stan zdrowia i zdolności psychofizyczne, a także alternatywnych form wsparcia takich jak usługi sąsiedzkie czy teleopieka.</p> <p>Rekomenduje się także podejmowanie działań, które pozwolą na jak najlepsze wykorzystanie potencjału osób starszych na rynku pracy i tym samym na zwiększenie i przedłużenie ich aktywności zawodowej.</p> <p>Istotne jest również włączanie organizacji pozarządowych oraz podmiotów ekonomii społecznej w rozwój i realizację usług skierowanych do seniorów w społeczności lokalnej.</p>

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
3.	<p>Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych jest jednym z ważniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej i związana jest zazwyczaj z różnorodnymi problemami społecznymi (m.in. z migracje zarobkowe, rozwody, uzależnienia, bezrobocie).</p> <p>Dysfunkcjonalność rodzin powoduje często konieczność umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej.</p> <p>Wg stanu na koniec grudnia 2023 r. w województwie lubelskim funkcjonowały ogółem 1 742 rodziny zastępcze różnego typu.</p> <p>Rodziny zastępcze spokrewnione oraz niezawodowe funkcjonują na terenie wszystkich powiatów województwa, natomiast funkcjonowanie rodzin zastępczych zawodowych wykazało 20 powiatów/miast na prawach powiatu. Na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało jedynie 6 rodzin zastępczych specjalistycznych: w powiecie chełmskim, kraśnickim i puławskim oraz na terenie miasta Biała Podlaska. W 7 powiatach: hrubieszowskim, kraśnickim, lubelskim, puławskim, oraz w mieście Lublin w roku oceny funkcjonowało 9 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego.</p> <p>Nadal wiele dzieci przebywa w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej. Wg stanu na koniec grudnia 2023</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030 2. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2025. 3. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027 	<p>Ważne jest udzielenie rodzinom pomocy na możliwie jak najwcześniejszym etapie kryzysu, istotne jest zatem wspieranie powstawania jednostek poradnictwa specjalistycznego.</p> <p>Należy podejmować działania zmierzające do podnoszenia kompetencji rodzicielskich (kampanie edukacyjne i profilaktyczne).</p> <p>Rekomenduje się wspieranie działań na rzecz diagnozy i terapii dzieci z alkoholowym zespołem płodowym, a także prowadzenie akcji profilaktycznych mających na celu uświadomienie skutków spożywania alkoholu w czasie ciąży.</p> <p>Niezbędne jest promowanie idei rodzicielstwa zastępczego oraz idei adopcji (ze szczególnym uwzględnieniem dzieci starszych i dzieci z niepełnosprawnościami).</p> <p>Rekomenduje się ponadto objęcie szerokim wsparciem szkoleniowym kadry pracującej w obszarze wspierania rodziny i systemie pieczy zastępczej podnoszącym jej kompetencje niezbędne w pracy z dziećmi, ich biologicznymi rodzinami, a także z rodzinami zastępczymi.</p> <p>Istotna jest stała, wielozakresowa współpraca instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami (ze szczególnym uwzględnieniem sektora pozarządowego).</p>

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
	<p>r. w województwie lubelskim funkcjonowały 93 placówki opiekuńczo-wychowawcze.</p> <p>Corocznie wzrastają koszty odpłatności gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej.</p>		
4.	<p>Liczba osób zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej spadła w roku oceny (po kilku latach niewielkiego, ale systematycznego wzrostu) .</p> <p>Biorąc pod uwagę zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej w odniesieniu do zapisu ustawowego (art. 110 ust. 11 i 12 ustawy o pomocy społecznej) dotyczącego wymogu zatrudnienia przez ośrodek pomocy społecznej pracowników socjalnych zauważyć należy, że 46 jednostek nie spełnia wymogu ustawowego.</p> <p>Zasadniczo, od kilku lat nie zmienia się liczba pracowników posiadających specjalizację I lub II stopnia w zawodzie pracownik socjalny w ogólnej liczbie pracowników socjalnych (ok. 40%).</p>	1. Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 – 2025.	<p>Niezbędne jest kontynuowanie działań podnoszących kompetencje kadry jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej, w tym w zakresie uzyskania specjalizacji I i II stopnia w zawodzie. Szczególnie istotna jest ponadto potrzeba objęcia jak największej liczby pracowników superwizją.</p> <p>Szeroka oferta szkoleniowa powinna zostać skierowana do pracowników podmiotów chcących utworzyć centrum usług społecznych oraz do pracowników już istniejących CUS-ów.</p> <p>Rekomenduje się dostosowanie liczby pracowników socjalnych zatrudnianych w OPS/CUS do obowiązujących standardów. Konieczne jest zabezpieczenie środków samorządów gminnych na sfinansowanie etatów pracowników socjalnych.</p> <p>Istotne jest również podejmowanie działań mających na celu podnoszenie prestiżu i atrakcyjności zawodów pomocowych, w tym zawodu pracownika socjalnego.</p>
5.	W roku oceny wzrosła liczba podmiotów świadczących środowiskowe dzienne formy wsparcia – środowiskowych domów	1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030.	Rekomenduje się wspieranie procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych, z uwzględnieniem rozwoju oferty usług

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
	<p>samopomocy, dziennych domów pomocy i klubów samopomocy, liczba żłobków oraz liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów.</p> <p>W 2023 r. w województwie lubelskim funkcjonowało 45 domów pomocy społecznej. Wzrosła liczba osób korzystających z domów, nieznacznie zmalała liczba pracowników w nich zatrudnionych. Odnotowuje się systematyczny wzrost kosztów prowadzenia tych placówek.</p> <p>Na terenie województwa lubelskiego występuje nierównomierne rozmieszczenie infrastruktury społecznej. Skoncentrowana jest ona głównie w ośrodkach miejskich.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 2. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2025. 3. Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 – 2025. 4. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027 5. Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2021 - 2025. 6. Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2027 	<p>społecznych jak najbliższej miejsca zamieszkania, w formach dziennych, skoncentrowanych na indywidualnych potrzebach odbiorców oraz ich otoczenia – szczególnie na terenach wiejskich.</p> <p>Konieczne jest wsparcie procesu tworzenia centrów usług społecznych, które kompleksowo zabezpieczą potrzeby społeczności lokalnej świadcząc usługi „jednego okienka”.</p> <p>Niezbędne jest kształcenie kadry jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej oraz przedstawicieli samorządów gminnych w zakresie upowszechniania idei deinstytucjonalizacji usług. Rekomenduje się ponadto rozwój kształcenia w zakresie nowych form usług społecznych na rzecz społeczności lokalnej.</p>
6.	<p>Niepełnosprawność jest jednym z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej. W roku oceny wzrosła liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności.</p> <p>W roku oceny, podobnie jak w latach ubiegłych, powiatowe centra pomocy rodzinie odnotowały wzrost nakładów finansowych na realizację zadań w zakresie rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnością.</p> <p>Zasoby infrastrukturalne świadczące usługi na rzecz osób z niepełnosprawnością pozostają od kilku lat na podobnym poziomie. Zwiększa się jednak potrzeba korzystania z usług</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030. 2. Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2021 – 2025. 3. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027 	<p>Konieczne jest wsparcie procesu deinstytucjonalizacji usług skierowanych do osób z niepełnosprawnością oraz ich otoczenia, w tym: rozwój usług asystenckich, opieki wytchnieniowej, specjalistycznych usług opiekuńczych, mieszkań wspieranych i treningowych, środowiskowych domów samopomocy.</p> <p>Rekomenduje się promowanie działań mających na celu włączenie osób z niepełnosprawnością w życie społeczne, a tym samym zwiększenie możliwości ich zatrudnienia zarówno na chronionym jak i otwartym rynku pracy.</p> <p>Rekomenduje się ponadto zwiększenie nakładów na rozwój nowych technologii oraz usług</p>

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
	domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych.		transportowych ułatwiających funkcjonowanie osób z niepełnosprawnością.

Spis wykresów, map i tabel

Wykres 1. Liczba ludności wg ekonomicznych grup ludności z podziałem na płeć w 2023 roku	9
Wykres 2. Liczba ludności wg ekonomicznych grup wieku w latach 2012 - 2023.....	10
Wykres 3. Udział procentowy osób w wieku 60 i więcej lat w poszczególnych przedziałach wiekowych.....	11
Wykres 4. Liczba żłobków, dzieci w żłobkach i osób zatrudnionych na stanowisku opiekuna	18
Wykres 5. Osoby, którym udzielono pomocy i wsparcia (zadania gminy)	20
Wykres 6. Liczba osób korzystających ze świadczeń w poszczególnych przedziałach wiekowych.....	21
Wykres 7. Wskaźnik korzystania z pomocy i wsparcia w gminach w 2023 r. (w ujęciu powiatowym)	22
Wykres 8. Gminy o najwyższym i najniższym wskaźniku osób korzystających z pomocy i wsparcia.....	23
Wykres 9. Wskaźnik pracy socjalnej w latach 2017 – 2023	26
Wykres 10. Liczba osób, za które gminy opłaciły pobyt w domach pomocy społecznej	30
Wykres 11. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w powiatach ogółem w 2023 r.....	37
Wykres 12. Struktura liczby osób usamodzielnionych w rozbiciu na pełnoletnie osoby opuszczające pieczę zastępczą	38
Wykres 13. Liczba placówek opiekuńczo- wychowawczych z uwagi na ich funkcje w 2023 r.	41
Wykres 14. Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w 2023 r.....	41
Wykres 15. Wysokość środków finansowych, którymi dysponowały poszczególne powiaty w 2023 roku na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej (w złotych).....	43
Wykres 16. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania domów pomocy społecznej	47
Wykres 17. Liczba mieszkań chronionych na przełomie lat 2016-2023	48
Wykres 18. Liczba placówek wsparcia dziennego w latach 2017-2023	49
Wykres 19. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – liczba osób zatrudnionych.....	52
Wykres 20. Główne wydatki w obszarze pomocy społecznej w latach 2022 – 2023 wraz z prognozą	55
Mapa 1. Ludność w powiatach województwa lubelskiego.....	7
Mapa 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów w 2023 r.	14
Mapa 3. Rozmieszczenie jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej o zasięgu ponadgminnym.....	51
Tabela 1. Liczba mieszkańców powyżej 60 roku życia w latach 2013 - 2023 w kraju i województwie lubelskim	11
Tabela 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów na koniec 2023 r.....	13
Tabela 3. Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2014 – 2023.....	15
Tabela 4. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej	16
Tabela 5. Infrastruktura społeczna województwa lubelskiego	17
Tabela 6. Powody udzielania pomocy rodzinom w 2023 r.	24

Tabela 7. Wskaźnik pracy socjalnej w latach 2020 – 2023	26
Tabela 8. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na świadczenia pieniężne z pomocy społecznej	28
Tabela 9. Liczba świadczeń w województwie lubelskim w latach 2019 – 2023 wypłacanych na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.....	31
Tabela 10. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego oraz kwota świadczeń z funduszu alimentacyjnego w latach 2019-2023	32
Tabela 11. Rodziny zastępcze na terenie województwa lubelskiego w latach 2017 – 2023..	35
Tabela 12. Wskaźnik nasycenia usługami w DPS-ach wyrażony w %	46
Tabela 13. Wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych w latach 2017 – 2023	53
Tabela 14. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostek samorządu terytorialnego (zadania własne i zadania zlecone w złotych)	56
Grafika 1. Udział środków finansowych na wydatki w pomocy społecznej oraz w innych obszarach polityki społecznej w 2023 r.	54